

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
CZU: 81`27(478)"1991/..."(043)

SOLTAN ANGELA

**POLITICI ȘI DIMENSIUNI ALE ALTERITĂȚII COMUNITĂȚILOR LINGVISTICE ÎN
REPUBLICA MOLDOVA DUPA 1991**

621.03. Fonetica și fonologie; dialectologie; istoria limbii; sociolingvistică; etnolingvistică

Rezumatul tezei de doctor în filologie

CHIȘINĂU, 2023

**Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Lingvistică Română și Știință Literară al
Universității de Stat din Moldova**

Conducător științific:

ZBANȚ Ludmila, dr. hab. în filologie, profesor universitar

Referenți oficiali:

ARDELEANU Sanda-Maria, dr. profesor, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

SAVIN-ZGARDAN Angela, dr. hab. în filologie, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Componenta consiliului științific specializat:

CONDREA Iraida, dr. hab. în filologie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova - Președinte al CȘS

GRĂDINARU Angela, dr. în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova - Secretar științific al CȘS

MOLEA Viorica, dr. hab. în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova - Membru al CȘS

MANOLI Ion, dr. hab. în filologie, profesor universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova - Membru al CȘS,

TREBEȘ-ROȘCA Tatiana, dr. în filologie, lector, Universitatea De Stat de Medicină și Farmacie Nicolae Testemițanu - Membru al CȘS

Susținerea va avea loc la **16 iunie 2023**, ora **14:00**, în ședința Consiliului științific specializat 621. Științe ale limbajului (621.03. — Fonetică și fonologie; dialectologie; istoria limbii; sociolingvistică; etnolingvistică) din cadrul Universității de Stat din Moldova, sala nr. 434, blocul 3, (Centrul Eugen Coșeriu), str. M. Kogălniceanu 65, Chișinău, MD – 2009.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (<http://www.cnaa.md>).

Rezumatul a fost expediat la 11.05.2023

Secretar științific al Consiliului

științific specializat:

GRĂDINARU Angela

dr. în filologie, conferențiar
universitar

Conducător științific:

ZBANȚ Ludmila

doctor habilitat, profesor
universitar

Autor:

SOLTAN Angela

© Soltan Angela, 2023

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
REZUMATUL COMPARTIMENTELOR TEZEI	10
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	23
BIBLIOGRAFIE	28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	29
ADNOTĂRI (în română, engleză și rusă)	32

ABREVIERI

AL - Achiziție lingvistică
CL – Comunitate lingvistică
PL – Planificare lingvistică
POL – Politică lingvistică
PPL – Politică și planificare lingvistică
RM – Republica Moldova
URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei investigate. În Republica Moldova, în perioada vizată de prezenta lucrare, standardizarea și creșterea funcțiilor sociale ale limbii române, în condițiile concurenței nelocale cu limba rusă, au constituit două priorități ale politicilor lingvistice reflectate, de asemenea, în politicile de achiziție lingvistică. Ca urmare a aderării Republicii Moldova la convenții internaționale și europene, a deschiderii frontierelor și a intensificării migrației, însușirea limbilor minoritare și a limbilor străine de circulație internațională a intrat, de asemenea, pe lista priorităților politicilor lingvistice.

În studiul doctoral de față am considerat pertinent să investigăm *achiziția lingvistică* [9, p. 111] drept un set de activități de politică și planificare lingvistică, orientate spre însușirea variantei standardizate atât a limbii oficiale, cât și a celorlalte limbi considerate necesare în cadrul unui stat (e.g. limbile minorităților, limbile regionale, limbile străine etc.) pentru comunicare internă și externă. Drept componentă a PPL, alături de planificarea statutului și a corpusului limbii, AL îi sunt atribuite două funcții de bază: planificarea activităților de însușire a limbii (limbilor) și elaborarea politicii de educație lingvistică. Analiza diverselor direcții de cercetare scoate în evidență viziuni canonice asupra AL drept înmagazinarea subconștientă a competențelor de interacțiune lingvistică, culturală și socială, iar asupra educației lingvistice - drept învățarea conștientă și sistematizată a normelor unui sistem lingvistic.

În învățământul public de nivel mediu AL are loc, de regulă, într-un cadru determinat, într-o măsură mai mare sau mai mică, de contactele dintre limbi și comunități lingvistice. Complexitatea contactelor în cauză este reflectată mai ales în reprezentările sociolingvistice (alteritatea lingvistică, culturală și socială), din moment ce influențează dinamica generală a relațiilor în societate și declanșează situații lingvistice care solicită atât atenția politicilor lingvistice, cât și a instituțiilor statului în general. Este important să subliniem că activitățile destinate însușirii limbilor curriculare nu se limitează doar la ce se întâmplă în instituțiile de educație publică, ci sunt influențate, în mod direct sau indirect, și de peisajul lingvistic real și virtual (macrocontextul, piața limbilor): de limbile care predomină și de gradul lor de funcționalitate și atractivitate în publicațiile tipărite și online, pe panourile stradale, în audiovizual etc.

În procesul achiziției lingvistice, contactul cu o limbă diferită, la fel ca și contactul cu o variantă lingvistică condiționată de factori istorici și sociali impune alegeri care pot duce fie la crearea soluțiilor *ad hoc*, fie la evidențierea ineficienței soluțiilor existente și identificarea elementelor noi. Având în vedere că AL înglobează procese cognitive de masă care presupun vorbitori din diferite clase sociale, diferite zone geografice și diferite culturi, explorăm potențialul alterității drept concept critic în investigarea politicilor de achiziție a

standardului lingvistic, luând în calcul diversitatea determinată de factori sociali a mediului educațional. Ancorarea politicilor de AL în contextul cultural și social ne determină să definim *alteritatea lingvistică*, în cadrul lucrării de față, drept un tip de reprezentare sociolingvistică, generatoare de sentimente, atitudini și comportamente față de diferențele lingvistice, constituită din sisteme de valori, idei și practici care permit membrilor unei comunități să comunice, oferindu-le un cod pentru interacțiunea socială.

Importanța studiului de față este determinată, de asemenea, de faptul că AL îi revine un rol instrumental în deschiderea căilor spre celelalte domenii de activitate ale statului prin resursele lingvistice și modelele de interacțiune socială puse la dispoziție. Prin urmare, este judicios să se întreprindă studii orientate spre înțelegerea interacțiunii nivelului macrocontextual al achiziției lingvistice cu cel microcontextual al practicilor lingvistice educaționale în (1) activitățile specifice în sala de curs, în (2) viața cotidiană a celor care participă la proces (profesori, elevi, părinți etc.).

Descrierea situației în domeniul de cercetare. Pe parcursul dezvoltării epistemologiei PPL, dezbateră cu privire la strategiile, instrumentele, metodele și variantele lingvistice agreate sau recomandate în AL este alimentată atât de schimbarea lingvistică în pas cu schimbarea socială, cât și de nevoia lingviștilor de a proteja norma lingvistică. Percepută tradițional doar ca dilema obișnuită a profesorului care predă o limbă, AL devine în ultimele două decenii ale sec. XX definitorie pentru PPL. Lista factorilor cu influență asupra însușirii limbilor se extinde de la instrumente vizibile (curricula, manuale, dicționare etc.) spre dimensiuni psihologice și sociale, deseori implicite (alteritatea și stereotipurile pe care le declanșează, evenimentele politice, contactele dintre limbi etc.). Achiziția lingvistică fiind un proces atât lingvistic, cât și extralingvistic, atitudinile și reprezentările sociolingvistice constituie una dintre temele de interes în cercetare. Accentuăm, în acest sens, și poziția lui E. Coșeriu [2, p. 40], care puneă valoare pe concepția vorbitorului asupra limbajului „dat fiind că limbajul nu funcționează pentru și prin lingviști, ci, de fapt, pentru și prin vorbitori”.

În diversitatea exponențială a temelor și a direcțiilor de cercetare, nume notorii din domeniul lingvisticii, al sociolingvisticii, al sociologiei, al antropologiei și al psihologiei sociale au reflectat aspectele lingvistice, culturale și sociale ale PPL în studii de rezonanță. Am analizat și am aplicat teoriile cercetătorilor americani și europeni din primele generații, experți în studierea aspectelor sociale ale limbii (W. Labov, D. Hymes, E. Haugen, J. J. Gumperz, U. Weinreich, J. A. Fishman, E. Coșeriu, P. Bourdieu, L. V. Aracil, R. Ninyoles etc.) și din perioada vizată în lucrarea de față (R. L. Cooper, B. Spolsky, L. J. Calvet, Ph. Blanchet, Ch. Baylon, J. W. Tollefson, N. Hornberger, J. Jaspers, F. V. Tochon, L. Verhoeven etc.).

Am apelat, de asemenea, la lucrările cercetătorilor din România (L. Ionescu-Ruxăndoiu, D. Chitoran, T. Herseni, M. Ciolac, F.-T. Olariu, I. Oprea, T. Slama-Cazacu etc.), din Republica Moldova (A. Ciobanu, I.

Condrea, E. Bojoga, L. Colesnic-Codreanca, V. Molea, G. Moldovanu etc.) și din Federația Rusă (И. А. Аполлонов, В. М. Алпатов, А. Барыбина, Н. Манухина, Е. Ю. Кислякова, Е. А. Кострова, Л. С. Выготский etc.).

Pornind de la identificarea empirico-inductivă a temelor și a metodelor de cercetare, sociolingviștii au intuit și au confirmat în timp repercusiunile posibile ale eterogenității mediului educației publice asupra AL. Astfel, a fost formulată problema accesului echitabil la învățarea codului lingvistic standardizat (limba națională sau limba oficială). Pe lângă preocupările lingvisticii normative de predare/învățare a normelor limbii standardizate, accesul echitabil presupune considerarea modalităților și a potențialelor dificultăți de asimilare în funcție de varietatea lingvistică primară, provenită din mediul primei socializări. Adică, se accentuează importanța investigării contextului educațional pentru a identifica dificultățile și nevoile celor care învață. Totodată, este pusă în discuție relevanța delimitării codului standardizat și separarea acestuia de alte variante (graiuri, dialecte) și de alte coduri lingvistice considerate tradițional rivale (limbi străine) în educația publică.

Astfel, putem rezuma patru direcții majore de cercetare la nivel global care derivă din preocupările legate de diversitatea mediului educațional: (1) atitudinile față de variația lingvistică într-o comunitate sau într-un context al practicilor lingvistice; (2) tendințele de politizare a AL în procesul implementării politicilor lingvistice; (3) investigarea AL ca proces centrat pe elev; (4) integrarea studiilor de atitudini și experiențe ale beneficiarilor educației lingvistice cu analize sociale critice. Aceste patru direcții sunt, la rândul lor, corolare pentru alte două teme de cercetare corelate cu politica lingvistică educațională: (1) rolul practicilor lingvistice în reproducerea sau schimbarea raporturilor de putere în societate și (2) rolul contextului social pentru înțelegerea practicilor lingvistice.

Scopul prezentei cercetări constă în identificarea dimensiunilor alterității comunităților lingvistice în contextul lingvistic, cultural și social al politicilor de achiziție lingvistică. Ne-am propus să realizăm scopul prin analiza reprezentărilor față de procesele de însușire a limbilor în educația publică de nivel mediu din Republica Moldova, aplicând Modelul de conturare a macro- și microcontextului de investigare a *alterității* în politicile de *achiziție lingvistică*.

Atingerea scopului stabilit a determinat următoarele **obiective**:

1. Examinarea conceptelor-cheie ale epistemologiei politicii și planificării lingvistice cu accent pe achiziția lingvistică și analiza viziunilor și a interpretărilor cu privire la aceste concepte în Republica Moldova după 1991.
2. Urmărirea genezei lingvistice și sociologice a conceptului *alteritate* și examinarea abordărilor și a definițiilor conceptului *comunitate lingvistică* prin prisma alterității și a achiziției lingvistice.

3. Investigarea alterității și a diversității în etapele de constituire a politicii și planificării lingvistice și delimitarea cadrului lingvistic, cultural și social al alterității în politicile de achiziție lingvistică.
4. Conceptualizarea macro- și microcontextului alterității și elaborarea Modelului de conturare a macro- și microcontextului de investigare a alterității în politicile de achiziție lingvistică.
5. Delimitarea cadrului metodologic al teoriilor critice aplicate cercetării dimensiunilor alterității comunităților lingvistice în procesul achiziției lingvistice în Republica Moldova în perioada 1991 – 2014 și urmărirea dinamicii în 2015 – 2022/23.
6. Aplicarea Modelului de conturare a macro- și microcontextului de investigare a alterității în politicile de achiziție lingvistică pentru analiza corpului faptic constituit în cadrul cercetării.
7. Identificarea dimensiunilor alterității în funcție de limbile utilizate cel mai frecvent în Republica Moldova, în funcție de limbile de instruire și limbile învățate și în funcție de reprezentările față de utilitatea conținutului studiat în procesul achiziției lingvistice în învățământul de nivel mediu.

Ipoteza de cercetare. Cercetarea de față pornește de la constatarea că una dintre componentele esențiale ale politicii și planificării lingvistice este achiziția lingvistică, mai ales, în învățământul public de nivel mediu. Achiziției lingvistice îi revine un rol instrumental în deschiderea căilor spre celelalte domenii de activități socioeconomice ale statului prin resursele lingvistice și modelele de interacțiune socială puse la dispoziție. Însă, în funcție de particularitățile comunităților lingvistice în care se implementează activitățile de achiziție lingvistică, elevii se pot confrunța cu dificultăți în însușirea limbilor. Variantele lingvistice aduse de elevi din contextul lingvistic, cultural și social al primei socializări pot influența substanțial procesul educațional lingvistic și pot necesita abordări personalizate pentru a răspunde nevoilor celor care învață. Prin urmare, în planificarea și implementarea activităților de achiziție lingvistică se va ține cont de mediul în care are loc procesul de predare/învățare a limbilor.

În lucrare argumentăm că, în funcție de diversitatea stratificării sociale și de variația lingvistică inerentă acesteia, precum și de calitatea interacțiunii în microcontextul educațional lingvistic, dimensiunile *alterității* pot avea repercusiuni asupra :

- atitudinii elevilor față de varianta lingvistică învățată în mediul educațional;
- atitudinii profesorilor față de variantele lingvistice aduse de elevi din comunitatea sau comunitățile lingvistice cărora aparțin;
- motivației de a învăța varianta lingvistică standardizată.

Metodologia de cercetare a politicilor și a dimensiunilor alterității comunităților lingvistice în achiziția lingvistică în educația publică de nivel mediu al Republicii Moldova.

Suportul metodologic și teoretico-științific al cercetării este configurat în consonanță cu caracterul transdisciplinar al temei cercetate care implică identificarea problemelor practice la joncțiunea între lingvistic, cultural și social. În procesul cercetării dimensiunilor alterității comunităților lingvistice prin identificarea și analiza reprezentărilor față de AL în sistemul de învățământ mediu am îmbinat metode cantitative și calitative de cercetare. Prima etapă a fost una de explorare și identificare a problemei specifice, bazată prioritar pe metode calitative (Z. Dorney, 2007; Ph. Blanchet, 2000) [17, p. 308; 23] de investigare a contextului lingvistic, social și politic al educației lingvistice în Republica Moldova, de identificare a direcțiilor și a cadrului teoretic și metodologic în scopul cartografierii generale a temei de cercetare.

La prima etapă a cercetării:

- am formulat ipoteza cercetării orientată spre înțelegerea dimensiunilor alterității comunităților lingvistice în corelație cu experiențele de AL în sistemul educațional de nivel mediu;
- în urma analizei variilor metode, pentru demersul experimental și constituirea corpusului cercetării am îmbinat metodele sociologice (chestionar structurat în cercetarea cantitativă) și antropologice (interviu în baza chestionarului semi-structurat în cercetarea calitativă) [17, p. 101], astfel am testat două tipuri de chestionare bazate pe metode și tehnici tradiționale de colectare a informației:

- *cantitative* (chestionare structurate, prelucrate prin metode de corelare și teste de semnificație statistică), cu includerea parametrilor sociolingvistici de bază (origine geografică, sex, vârstă) [15, p. 192] și ai celor esențiali pentru corelare (identificare etnică, limbi vorbite, nivel de studii, nivel de venit, statut social). Cercetarea cantitativă a fost efectuată de Centrul de Analiză și Investigații Sociologice, Politologice și Psihologice CIVIS, pe un eșantion considerat statistic reprezentativ pentru populația generală a Republicii Moldova și a generat un corpus de 27 de tabele. Întrebările formulate pentru cercetare au fost incluse de Centrul CIVIS în unul dintre sondajele sociologice naționale care a investigat cunoștințe, atitudini și comportamente față de probleme sociale, realizat în perioada 23 octombrie – 22 noiembrie 2012. Studiul a avut loc în 95 de localități din RM, de la orașe mari și centre raionale până la localități mici. Marja de eroare n-a depășit limitele statistice, constituind $\pm 2,6\%$. Volumul eșantionului cercetat a fost de 1415 persoane, cu excepția Transnistriei, cu vârste cuprinse între 15 – 64 de ani. Intervalul variat de vârstă a permis urmărirea dinamicii în perioada 1991 – 2012. Analiza structurii eșantionului a confirmat concordanța dintre distribuția populației în datele statistice ale recensământului din 2004 [28] și cele obținute în cadrul investigației. Ulterior datele au fost comparate și cu cele ale recensământului din 2014 [29] și cu date statistice relevante din perioada 2015 – 2022/23 [31; 32; 33].

○ *calitative* (în baza chestionarului de orientare, cu utilizarea datelor obținute din cercetarea cantitativă). Metoda calitativă a inclus focus-grupuri și interviuri în profunzime cu persoane relevante pentru AL în educația publică de nivel mediu, organizate în perioada septembrie – noiembrie 2013 și februarie 2014. Focus-grupurile și interviurile au generat un corpus de 6 ore și 40 min. de înregistrări pe suport audio. Au fost organizate trei focus grupuri:

- două focus-grupuri cu studenți de la Facultatea de Limbi Străine a Universității de Stat din Moldova, nivel licență: unul cu studenți care au studiat în limba rusă în învățământul mediu și altul cu studenți care au studiat în limba română, organizat în septembrie 2013;
- un focus-grup cu masteranzi de la diferite specialități, originari din Autonomia Găgăuză, care studiază la universitățile din Chișinău, organizat în februarie 2014. O studentă care n-a fost în măsură să participe la focus-grup a ales să răspundă la întrebări în scris.

Au avut loc, de asemenea, trei interviuri cu persoane-cheie din domeniul predării limbilor:

- un viceministru al educației, specializat în didactica limbilor și modernizarea curricula de educație lingvistică, intervievat în septembrie, 2013;
- un conferențiar universitar, profesor de limbă română, autor de manuale și membru al grupurilor de lucru pentru elaborarea curriculelor de predare a limbilor, intervievat în septembrie, 2013;
- un profesor de limbă engleză, expatriat, care predă de mai mulți ani, lucrând atât cu grupe de diferite vârste la centre de predare a limbilor străine din Moldova, cât și individual, la cerere, cu persoane care au nevoie de limba engleză pentru activitatea profesională.

Procesul de cercetare s-a desfășurat conform recomandărilor metodice utilizate în lingvistica aplicată și sociologia limbilor. Fiecare persoană intervievată, atât în cadrul cercetării cantitative, cât și al celei calitative, a fost informată despre scopurile cercetării și a dat acordul să participe. În cadrul interviurilor nu au fost colectate date personale care ar putea face legătura nemijlocită cu persoanele intervievate. În scopul urmării dinamicii lingvistice, sociale și politice a problemelor investigate, am analizat un corpus alcătuit din 24 de publicații pe portaluri de știri din Republica Moldova, Federația Rusă și Ucraina care vizează perioada 2015 – 2022/23 și am examinat, de asemenea, rapoarte statistice relevante. Delimitările în spațiu și în timp aplicate la corpusul factual, menționate mai sus, stau la baza statisticilor și a concluziilor investigației noastre și, în mod cert, pot varia într-o eventuală extindere a ambelor componente.

La cea de-a doua etapă a cercetării:

- am studiat premisele apariției, constituirea ca știință, prioritățile de cercetare și perioadele de dezvoltare a politicii și planificării lingvistice în cadrul sociolingvisticii;

- am identificat conceptele și temele fundamentale și am analizat cauzele inegalităților în dezvoltarea domeniului în diferite zone geografice;
- am urmărit în ce măsură temele de cercetare au fost reflectate în cercetările lingviștilor din Republica Moldova și România.

La cea de-a treia etapă:

- am realizat un studiu sintetico-analitic al teoriilor critice cu privire la constituirea politicii și planificării lingvistice, particularitățile variațiilor lingvistice și ale contactelor dintre limbi;
- am studiat direcțiile și temele dominante în cercetarea politicilor de achiziție lingvistică, analizând, totodată, particularitățile și impactul varietății lingvistice și a alterității;
- am analizat prin prisma teoriilor critice dimensiunile alterității în procesul achiziției lingvistice în învățământul de nivel mediu în Republica Moldova, aplicând Modelul de conturare a macro- și microcontextelor de investigare a alterității în politicile de achiziție lingvistică.

Valoarea aplicativă a cercetării rezultă din caracterul ei transdisciplinar. Rezultatele obținute pot fi valorificate la elaborarea cursurilor universitare pentru specialitățile filologice (sociolingvistică, sociologia limbii), la elaborarea activităților de achiziție lingvistică și a politicilor de educație lingvistică și pentru formare continuă. Conștientizăm, totodată, că o singură lucrare nu poate pretinde să ofere toate soluțiile necesare, însă poate deschide căi spre o inventariere a posibilităților existente, spre o perspectivă comparativă și spre subiecte noi de cercetare. Nu avem ambiția sau intenția, prin prezenta cercetare, să sugerăm sau să impunem celor care elaborează politici lingvistice și celor care le implementează pași concreți sau soluții universale. Exprimăm speranța că cercetarea va oferi celor vizați de politicile lingvistice, în general, și de planificarea achiziției lingvistice, în particular, o hartă a realităților și a posibilităților în domeniu.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Lucrarea își propune un studiu și o analiză a alterității și a posibilităților de gestionare a acesteia în procesul achiziției lingvistice. Caracterul inedit al studiului rezidă în transpunerea conceptului de alteritate în micro- și macrocontextul achiziției lingvistice și în investigarea potențialului de influență a dimensiunilor alterității asupra procesului de însușire a limbilor incluse în curricula educației publice de nivel mediu.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante rezidă în conceptualizarea cadrului teoretic și elaborarea instrumentarului de identificare a dimensiunilor alterității în procesul achiziției lingvistice în funcție de particularitățile microcontextului educației lingvistice, ale comunităților lingvistice din care provin elevii și ale macrocontextului lingvistic, cultural și social, astfel

contribuind la elucidarea pentru teoreticieni și practicieni a potențialelor dificultăți legate de alteritatea lingvistică în procesul de învățare a limbilor și a căilor posibile de reducere a acestora.

REZUMATUL COMPARTIMENTELOR TEZEI

Introducerea tezei de doctorat reflectă importanța și actualitatea subiectului investigat, obiectul studiului, ipoteza înaintată, scopul și obiectivele propuse, corpusul și metodologia cercetării, noutatea și originalitatea lucrării, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a cercetării și problema științifică soluționată și prezentarea succintă a celor trei capitole de bază.

Capitolul 1, *Politica și alteritatea lingvistică în cadrul conceptual și terminologic al sociolingvisticii*, este structurat în 3 subcapitole, constituind o sinteză analitică a studiilor de specialitate consacrate conceptelor-cheie ale epistemologiei politicii și planificării lingvistice, în general, și ale achiziției lingvistice, în particular. În cercetarea PPL capitolul scoate în evidență complementaritatea lingvisticii (delimitarea limbilor prin unicitatea lor, ca sisteme separate) și a sociolingvisticii (descrierea punctului de contact și explicarea relațiilor dintre limbi). Un spațiu în care se întâlnesc diferite limbi, culturi și identități sociale este calificat *ad hoc* drept multilingv, iar alături de multilingvism fenomenul corolar al acestuia este *codswitching* sau alternanța codului bazată pe principiul alterității. Principiul alterității, în acest sens, poate fi interpretat drept acomodarea diversității prin schimbarea sau ajustarea codului lingvistic și cultural în funcție de circumstanțele interacțiunii.

Subcapitolul 1.1, *Constituirea epistemologiei politicii lingvistice în America de Nord și Europa, inclusiv Republica Moldova*, revizuieste publicațiile în domeniu, evidențiind natura evolutiv-istorică a reglementării deliberate a limbajului și a comportamentului lingvistic în orice societate umană ca parte integrantă a evenimentelor culturale, sociale și politice (R. Cooper 1989; W. Tollefson 2002; J. V. M. Alpatov 2000; G. Moldovanu 2004, 2007) [16, p. 1 - 27; 21; 26; 11; 9, p. 9]. Organizarea spațiului lingvistic, delimitată drept direcție de cercetare printr-o varietate de termeni la diferite etape și în diferite culturi, este urmărită pornind de la teoriile sociolingviștilor U. Weinreich (1954) și E. Haugen (1959) [Apud. 9, p. 19 – 29; 16, p. 201- 202] care au accentuat nevoia elaborării unui cadru normativ pentru exprimarea scrisă și orală într-o comunitate lingvistică eterogenă.

Subcapitolul evidențiază una dintre particularitățile sistemelor de învățământ în perioada de constituire a teoriilor PPL (anii `60, sec. XX) – apropierea semnificativă de mase prin transformarea lor în sisteme de educație publică și diversificarea mediului educațional pe criterii de stratificare socială. Diversificarea și variațiile lingvistice inerente acesteia, alături de problematica migrației, au avansat progresiv din acea perioadă și până în prezent pe agenda cercetătorilor, fiind supuse investigării inter- și transdisciplinare și interpretării cu

scopul de a identifica provocările globale și locale cu care se confruntă sistemele educaționale ale statelor-națiune.

O atenție deosebită se îndreaptă către interpretările conceptuale și terminologice în abordarea PPL (punctul 1.1.1), având în vedere că evoluția epistemologică a domeniului investigat este determinată de schimbări sociale și politice atât la nivel global, cât și la cel local. Evoluția în cauză evidențiază, în activități, la prima vedere, doar lingvistice, complexitatea interconexiunilor cu factori economici, politici și ideologici care influențează inclusiv AL drept componentă a PPL.

Din perspectivă epistemică, E. Coșeriu [Apud. 13, p. 312; 4, p. 133, p. 144] atribuie PPL sociologiei limbilor atunci când studiază statutul și relațiile socioculturale ale diferitelor limbi în cadrul unei comunități și sociologiei limbajului atunci când studiază statutul social al variantelor sau al stilurilor lingvistice. De aceeași opinie este P. Bourdieu (1982) [24, p. 42], atribuind sociologiei limbajului investigarea corelației dintre diferențele lingvistice și diferențele sociale pe *piața lingvistică*, iar sociologiei limbilor – studiul *pieței limbilor* [24, p. 35]. D. Hymes [Apud. 18; 19], de asemenea, încadrează PPL în sociologia limbii, argumentând natura macrolingvistică a cercetării activităților întreprinse de guverne cu privire la limbile utilizate într-un cadru social-politic. Sociolingvistica însă investighează la nivel microlingvistic, cel al interacțiunii umane sau al etnografiei vorbirii, colectând narative specifice unor situații cu care se confruntă vorbitorii. Așadar, o cercetare în domeniul politicilor lingvistice beneficiază de pe urma explorării ambelor niveluri.

Subcapitolul abordează politica și achiziția lingvistică inclusiv prin prisma teoriei conflictului lingvistic și a raportului limbă dominantă – limbă dominată (L. V. Aracil, R. Nyinoles), accentuând afinitățile incontestabile la nivel global între limbile care s-au aflat sub dominația limbilor hegemonice și dificultățile cu care se confruntă în procesul implementării politicilor de AL. Destrămarea URSS, de asemenea, a scos în evidență raporturi limbă dominantă – limbă dominată, declanșând procese de emancipare și de dezvoltare a limbilor în fostele republici, inclusiv în Republica Moldova [2, 9, p. 353-354; 10]. Defavorizată de la linia de start, limba majoritară a RM s-a confruntat cu dificultăți de natură economică, de resurse umane, dar și de natură politică și legislativă în procesul implementării PPL.

Accentuăm în subcapitol dualitatea terminologică creată artificial în jurul denumirii limbii majoritare [48, p. 94] și consecințele ei, ilustrându-le și analizându-le ulterior în capitolul 3 în baza datelor cercetării empirice. Din acest aspect, subcapitolul abordează legislația lingvistică a RM urmărindu-i dinamica până la adoptarea Legii pentru implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale [34]. Importanța acestui act normativ rezidă în faptul că sintagma „limba moldovenească” va fi înlocuită cu „limba română” în toată legislația statului, de asemenea, vor fi înlocuite sintagmele „limba oficială”, „limba de stat” și „limba

maternă”. Vedem în legea menționată o profundă semnificație simbolică, deoarece reprezintă o etapă nouă în autoafirmarea lingvistică, culturală și socială a RM.

Subcapitolul 1.2 urmărește geneza lingvistică și sociologică a conceptului *alteritate* în contactul limbilor și al culturilor prin prisma lingvisticii integrale (E. Coșeriu), a lingvisticii comunicative (P. Ricoeur, P. Charaudeau), a educației lingvistice (G. Zarate) și a filosofiei fenomenologice (J.-P. Sartre, M. Heidegger, E. Levinas). În perioada cercetată în prezenta lucrare epistemologia AL interpretează diversitatea, în primul rând, prin prisma diferențelor culturale și a reprezentărilor sociale care iese la suprafață în raportul identitate vs. alteritate sau Eu vs. Celălalt [6] în cadrul aceleiași limbi, aceleiași culturi și doar apoi în relație cu alte limbi și culturi.

Dinamica proceselor cognitive supune interpretărilor inclusiv abordările în definirea termenului *cultură* [27], nuanțând și tranzitând percepțiile și definițiile de la cultura ca „acțiune” spre cultura ca „stare”. În contextul cercetării de față, un grad mai înalt de precizie relevăm în perspectiva psihologiei sociale asupra culturii (C. Clanet, 1993; N. Hidalgo, 1997) [Apud. 23, p. 113; Apud. 1, p. 9 - 10] drept schemă esențială și grilă de lectură fundamentate de un sistem de valori, norme și semnificații împărtășite de un grup uman care permit individului să interacționeze cu alți oameni și să interpreteze semnificația simbolică a comportamentelor umane, oglindind-o în comportamentul propriu.

Teoriile examinate în subcapitolele anterioare ne determină să afirmăm că dimensiunea esențială a *alterității* în achiziția lingvistică este condiționată de diferențele existente între limba standardizată predată în sistemul educațional și variațiile marcate social aduse de elevi din mediul primei socializări. Investigarea alterității în contextul politicilor de achiziție lingvistică contribuie la ameliorarea proceselor de predare și însușire a limbilor prin actualizarea și personalizarea lor în funcție de nevoile celor care învață.

În corelare cu conceptul de alteritate sunt investigate, de asemenea (subcapitolul 1.3), conceptele *varietate lingvistică* și *comunitate lingvistică*. Drept marker al alterității, varietatea lingvistică declanșează stereotipuri și antrenează judecăți de valoare cu privire la ce este corect sau incorect, adecvat sau inadecvat, acceptabil sau inacceptabil în interacțiunile lingvistice din cadrul unei comunități (P. Charaudeau 1988; G. Zarate, 1993; W. Labov, 2001, 2006; I. Horváth 2008; E. M. Tódor, 2011; A. Lefstein 2013; A.-M. Țepordei, 2014; L. Verhoeven, 2017; A. Soltan și L. Zbanț 2022a, 2022b). În acest sens, evidențiem nevoia de a recunoaște că, de fapt, sistemele educaționale nu sunt în măsură să găsească soluții universale pentru întreaga panoplie de probleme legate de diferențele între limba standard și variantele aduse de elevi. Potrivit lui L. Verhoeven [22, p. 391 - 92], dintre problemele care derivă din diversitatea socio-culturală a mediului

educațional lingvistic, sistemele de învățământ trebuie, în primul rând, să le recunoască pe cele de acces, de formare a cadrelor didactice și de elaborare a curriculei.

Capitolul 2, *Contextualizarea lingvistică, culturală și socială a politicii și a alterității lingvistice*, este structurat în 4 subcapitole și constituie o sinteză analitică a studiilor de specialitate la nivel global și european cu scopul de a delimita cadrul lingvistic, cultural și social al alterității în AL. În perioada investigată de noi, competența-cheie pe care politicile de achiziție lingvistică tind să o dezvolte în raportul vorbitorului cu o limbă este „interpretarea” (Ph. Blanchet 2010, Pérez-Milans 2015; L. Verhoeven 2017), adică performanța lingvistică care permite o decodificare apropiată contextului și reprezentărilor sociale care îl definesc. Limba ca sistem structural de semne și norme gramaticale etc. furnizează date incomplete, interpretarea necesitând și reguli de contextualizare: (1) un sistem (E. Coșeriu) „universal de semnificații căruia îi aparține un discurs și care îi determină validitatea și sensul” [3, p. 324]; (2) cunoașterea circumstanțelor „de natură nelingvistică, percepute în mod direct de către vorbitori” (F. – T. Olariu, 2011) [13, p. 323] și (3) conștientizarea faptului că, oricum, există implicitul greu sau imposibil de decodat.

Subcapitolul 2.1 înglobează analiza perioadelor de constituire a teoriilor politicii și planificării lingvistice în corelare cu viziunile asupra diversității și contactului lingvistic pe care s-au concentrat prioritar PPL pe parcursul dezvoltării. Am delimitat (Tab. 2.1) patru etape în epistemologia PPL, perioada vizată de lucrarea de față regăsindu-se în cea de-a doua și cea de-a treia etape.

Tabelul 2.1. Etapele constituirii epistemologiei politicii și planificării lingvistice (elaborat de autoare)

Etapa	Particularitățile
I Anii 1960 – 70	procese de modernizare în țările în curs de dezvoltare; preocupări de natură tehnică legate de standardizarea și emanciparea limbilor dominate și de achiziția codului lingvistic standardizat în sistemul educațional; diversitatea este percepută drept o problemă în dezvoltarea statelor; se pune accentul pe studierea în masă a limbilor naționale și a limbilor de circulație internațională
II Anii 1970 – 80	cercetări orientate, mai ales, spre aspecte politice, economice și sociale ale limbilor în contact și recunoașterea substratului ideologic inevitabil în acțiunile destinate organizării spațiului lingvistic
III Mijlocul anilor `80 - începutul sec. XXI	postmodernismul politicilor lingvistice și dezvoltarea teoriei critice a PPL cu două particularități definitorii pentru orientarea cercetărilor: migrația în masă a unui număr mare de oameni și reanimarea sentimentelor identității naționale/etnice sau lingvistice; fără a subestima importanța achiziției limbilor naționale și a limbilor de circulație internațională, se cercetează căile de păstrare a diversității prin menținerea limbilor primei socializări (limbile minoritare, limbile regionale, limbile migranților etc.); se cercetează influența ideologiilor asupra PPL
IV	revizitarea metodelor etnografice pentru aplicare în cercetările PPL; evoluția și diversificarea teoriilor destinate studiilor empirice ale proceselor globale de achiziție

Primele decenii al sec. XXI	lingvistică pe fundalul intensificării migrației, a dezvoltării tehnologiilor informaționale și a transformărilor politice și social-economice; cercetarea raportului globalizare versus glocalizare: politici globale versus politici naționale, politici naționale versus realități locale. Se pune accentul pe rolul persoanelor și a interacțiunii sociale în microcontextul educațional (comunitatea discursivă sau educațională).
------------------------------------	---

La prima etapă a dezvoltării PPL predomină tendința de subestimare a contextului socio-politic, limba fiind privită, mai ales, drept instrument tehnologic neutru. Totuși, constatarea (E. Haugen) [7, p. 236] precum că există un „conflict clar de interese între cei care au însușit o normă lingvistică și cei care n-au reușit s-o însușească” implică inevitabilitatea factorilor de natură socială care privilegiază unii membri ai societății în educația lingvistică și limitează accesul altora. Transformările social-politice în Europa de Est și URSS la mijlocul anilor `80, de asemenea, scot în evidență legătura intrinsecă a PPL cu evenimente de ordin social: reanimarea sentimentelor identității lingvistice, etnice și naționale, migrația și revizuirea raporturilor între limbile europene etc. În această perioadă, R. L. Cooper (1989) [16, p. 45] include AL drept a treia dimensiune a planificării lingvistice caracterizate astfel prin „eforturi deliberate pentru a influența comportamentul altor persoane cu privire la achiziția, structura sau funcțiile atribuite codurilor limbii” [trad. n.]. AL este privită, de asemenea, drept componentă esențială a politicii lingvistice [16, p. 160] din moment ce „politica lingvistică constituie ansamblul deciziilor adoptate de autoritățile interesate cu privire la forma și utilizarea dorită a limbilor de către un grup de vorbitori” [trad. n.].

În primele decenii ale sec. XXI, R. Wodak (2006), E. Shohamy (2006), E. Shohamy și D. Gorter (2009), F. M. Hult (2010, 2018), J. Jaspers (2018, 2019) explorează zonele de intersecție a ideologiilor și a practicilor educației lingvistice în reglementări legislative, în teste lingvistice, în limba din spațiul public real și virtual, în practicile cotidiene, în discursurile politicienilor etc. În ce privește Republica Moldova, relevăm opinii (W. Kymlicka și F. Grin, 2003; M. H. Ciscel, 2008) cu privire la influența semnificativă a politicilor și ideologiilor lingvistice din URSS în discursul cu privire la achiziția și utilizarea limbilor. Discursul în cauză se articulează în jurul (1) corectitudinii și al justiției lingvistice, (2) al sentimentelor de frustrare în legătură cu utilizarea și achiziția limbilor atât a celei majoritare, cât și a celor minoritare. Par revelatorii, în acest sens, dezbaterile [12] în jurul corelațiilor limbă – vorbire vs. competență – performanță, care au deseori menirea să scoată accentul de pe varianta standard a limbii drept unica admisă, orientând discuțiile spre latura socială și funcțională a limbajului, inclusiv în mediul școlar. Accentul se deplasează, astfel, de pe binomul corect/incorect pe cultivarea abilității de a alege varietatea lingvistică potrivită circumstanțelor interacțiunii și pe dezvoltarea competențelor sociale alături de cele lingvistice.

În subcapitolul 2.2 delimităm cadrul lingvistic, cultural și social al alterității în politicile de achiziție lingvistică, subliniind că, în pofida expansiunii educației publice spre diferite clase sociale și comunități culturale în a doua jumătate a sec. XX, investigarea alterității în contextul AL s-a dezvoltat neproportional în diferite zone geografice. Astfel, cadrele didactice, de regulă, dispun de instrumente pe latura lingvistică și normativă, pe când aspectele sociale, inclusiv cele emoțional-afective, sunt, deseori, insuficient reflectate. Bunăoară, este frecvent subestimat rolul emoției drept componentă subiectivă, individuală și interpersonală „bazată pe relațiile dintre interlocutori, relații care pot fi epistemice, sociale sau afective (D. Rovența-Frumușani) [Apud. 14, p. 221].

Din aspect afectiv, F. V. Tochon [20, p. 441] subliniază importanța motivației drept „forță motrice din spatele tuturor acțiunilor ființelor umane și ale altor ființe, o stare internă care activează și direcționează comportamentul [trad. n.]”. Motivația este determinată deseori de factori sociali asupra cărora influența profesorului este limitată. Astfel, se reliefează importanța dezvoltării autonomiei elevilor [Ibid., p. 31] ca o precondiție pentru identificarea motivației și pentru adaptarea procesului de predare-învățare la nevoile personale. Clasa, în acest context, constituie o comunitate lingvistică formalizată, adică o *comunitate discursivă* în care procesele cognitive au loc prin interacțiuni (scrise sau orale) între persoanele implicate în organizarea și dezvoltarea progresivă a competențelor lingvistice și sociale.

Subcapitolul 2.3 se concentrează pe conturarea macro- și microcontextului de investigare a alterității în politicile de achiziție lingvistică în baza teoriilor examinate anterior, cu scopul de a elabora un model de analiză a dimensiunilor alterității (Fig. 3.1, cap. 3). Având în vedere diversificarea factorilor (culturali, sociali, lingvistici, economici, tehnologico-informaționali) incluși în analiza politicilor de AL în perioada vizată, drept primele două cadre de delimitare schematică a macro- și microcontextului (Fig. 3.1, cap. 3), am ales, respectiv, *piața limbilor* (P. Bourdieu, 1982, 1984) [24, p. 35] și *piața lingvistică* [25, p. 123]. Dacă piața lingvistică se constituie drept un loc al practicilor lingvistice (al interacțiunii) îndată ce se produce un discurs, piața limbilor se constituie drept o bursă a limbilor și a varietăților lingvistice. În cel de-al treilea cadru am plasat *capitalul lingvistic* [24, p. 42 - 44], care îmbină remarcabil, în opinia noastră, conceptele *competență lingvistică* și *competență socială*. Capitalul lingvistic este determinat de gradul de stăpânire a limbajului legitim, adică a limbajului care se bucură de cea mai mare cotație într-o interacțiune situată într-un cadru temporal, spațial, social, cultural, lingvistic etc.

Pentru constituirea capitalului lingvistic, numeroase lucrări (M. Nystrand, 2006; J. Maybin, 2007; F. V. Tochon, 2015; M. Pérez-Milans, 2015; L. Verhoeven, 2017) subliniază rolul interacțiunii elev – profesor și elev – elev și semnificația adoptării de către profesor a rolului de *coach* sau mentor (N. Manuhina și A.

Barybina, 2012) drept o cale eficientă și flexibilă de personalizare a procesului AL într-un mediu eterogen. Modul în care se desfășoară interacțiunea profesor – elev are impact asupra tuturor componentelor achiziției lingvistice: asigurarea accesibilității educației lingvistice pentru toți copiii de vârstă școlară, formarea cadrelor didactice, elaborarea cadrului curricular și a strategiilor didactice.

În sensul creșterii accesibilității, profesorul care adoptă o poziție de *coach* devine facilitator al procesului de învățare, educându-și discipolii prin încurajare, sugestii constructive, suport motivațional și consiliere cu privire la strategii personalizate de învățare. La nivel de formare a cadrelor didactice, interacțiunea cu elevul de pe poziția de *coach* deschide posibilități pentru cunoașterea și utilizarea particularităților lingvistice și sociale ale mediului din care provin elevii. La nivel de cadru curricular și strategii didactice, abordarea de *coach* permite ajustări în funcție de particularitățile microcontextului educațional. Astfel, limba învățată apare nu doar drept un ansamblu de „impuneri”, ci și drept un ansamblu de „libertăți” (E. Coșeriu) [5, p.100] care, admițând infinite realizări, veghează, în același timp, să nu fie afectate condițiile funcționale ale instrumentarului lingvistic.

Cele menționate mai sus ne determină să argumentăm că ponderea abordărilor personalizate în AL va deveni din ce în ce mai semnificativă. Totodată, este rațional să afirmăm că profesorul nu este în măsură să dispună de panoplia expertizei necesare contextului divers și schimbător; în consecință, este nevoit să învețe elevii să identifice conținuturi și strategii de învățare personalizate. Astfel, am schematizat Modelul de interacțiune elev – profesor bazat pe abordarea de *coaching* (subcapitolul 2.3) reprezentând-l printr-o serie de întrebări orientate spre identificarea dimensiunilor alterității în raport cu limba și cultura predată/învățată. Modelul poate beneficia de o explorare mai complexă a alterității fiind utilizat împreună cu Modelul de conturare a macro- și microcontextelor de investigare a alterității în procesul achiziției lingvistice (Fig. 3.1).

Subcapitolul 2.4 descrie metodologia de cercetare a politicilor și dimensiunilor alterității comunităților lingvistice din Republica Moldova în perioada 1991 – 2014, modalitățile de urmărire a dinamicii în anii 2015 – 2022/23, argumentând, totodată, cadrul metodologic și etapele cercetării.

Capitolul 3, Dimensiunea alterității în politicile de achiziție lingvistică: analiza corpusului faptic, structurat pe 4 subcapitole, prezintă descrierea detaliată a rezultatelor studiului, aplicând Modelul de conturare a macro- și microcontextelor de investigare a alterității în procesul achiziției lingvistice (Fig. 3.1). În urma revizuirii critice a literaturii am identificat și am schematizat trei cadre contextuale (Fig. 3.1) de investigare a alterității în achiziția lingvistică care corespund nivelurilor interacțiunii sociale: 1) Individual sau de manifestare a diferențelor lingvistice și culturale în interacțiunea cu alte persoane; 2) Societal sau al comportamentelor sociale determinate de apartenența sau participarea la o comunitate lingvistică; 3) Ideologic sau al

reprezentărilor sociale referitoare la sisteme de valori, idei și practici sociale, doctrine politice și economice promovate în cadrul statului și care au impact asupra achiziției lingvistice.

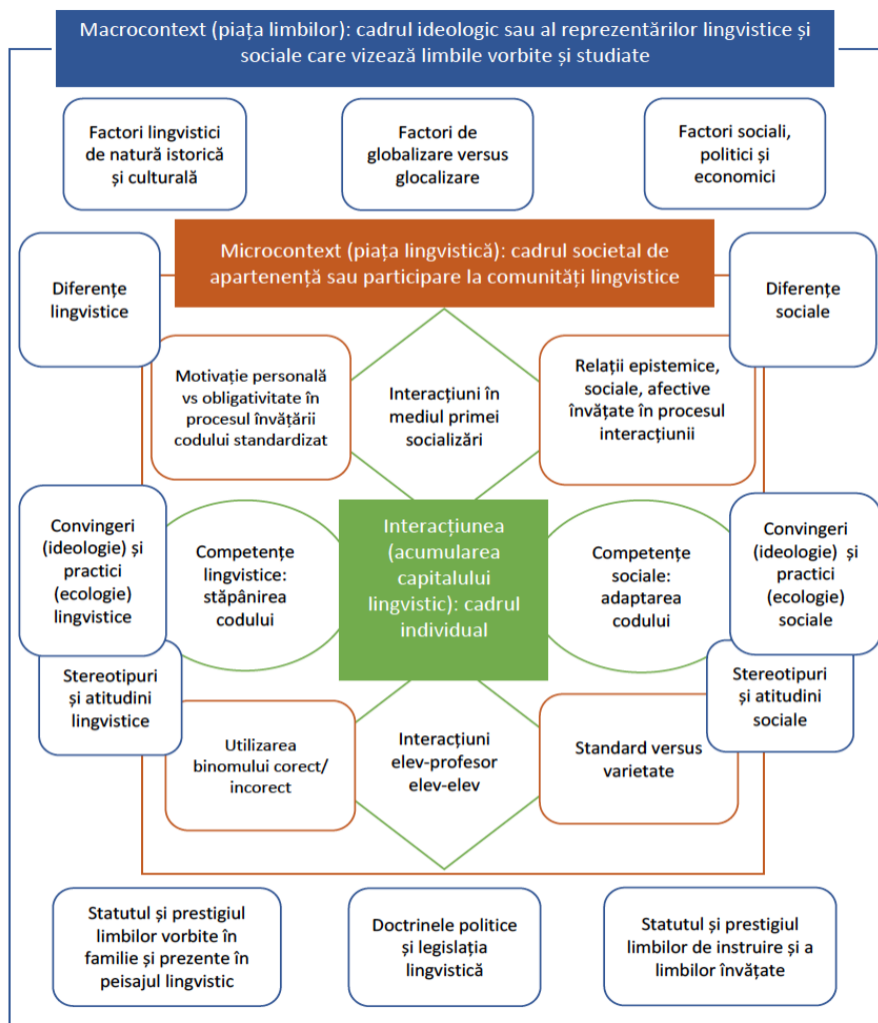

Figura 3.1. Model de conturare a macro- și microcontextelor de investigare a alterității în procesul achiziției lingvistice (elaborat de autoare)

În baza Modelului, în capitolul 3 analizăm rezultatele investigației empirice (sondaj național) procesate cu ajutorul softului SPSS și articulate în jurul : profilului socio-demografic al locutorilor în funcție de alegerea denumirii limbii oficiale; particularităților achiziției lingvistice și dimensiunilor alterității comunităților lingvistice corelate cu limbile studiate; reprezentărilor față de utilitatea conținutului și a metodelor utilizate în procesul achiziției lingvistice în învățământul de nivel mediu. Limbile utilizate în Republica Moldova și frecvența întrebuirii lor au fost identificate în cadrul sondajului în baza întrebărilor cu privire la:

- preferințele lingvistice ale respondenților (ce limbi vorbesc în familie, în ce limbi preferă să vorbească, în ce limbi se exprimă mai ușor);
- limbile vorbite la locul de muncă;

- limbile de instruire și pe care le-au studiat în învățământul de nivel mediu;
- activitățile care au stat la baza studierii limbilor în învățământul mediu și percepția utilității conținutului studiat pentru activitatea ulterioară.

În cercetarea calitativă, în baza chestionarului de orientare cu utilizarea datelor obținute din cercetarea cantitativă, am urmărit descrierea, înțelegerea și clarificarea experiențelor ideosincratice în achiziția lingvistică.

Subcapitolul 3.1 se concentrează pe datele empirice obținute din răspunsurile la întrebările care vizează limbile vorbite în RM. Întrebările L1 (În care limbă preferați să comunicați mai mult?) și L3 (Ce limbă/limbi vorbiți în familie?) scot în evidență, pe lângă limba majoritară, încă patru limbi utilizate de un număr de vorbitori care depășește 1%. Constatăm că pentru limba oficială participanții au utilizat doi termeni. Astfel, 49% dintre participanții la sondaj au utilizat termenul *limba moldovenească* cu privire la limba în care preferă să comunice mai mult, iar 51,9% - au utilizat același termen cu privire la limba pe care o vorbesc în familie. În același timp, 25,4% dintre respondenți au optat pentru termenul *limba română* cu referire la limba în care preferă să comunice, iar 30,2% au utilizat același termen când s-au referit la limba pe care o vorbesc în familie. În ce privește celelalte limbi: în limba rusă preferă să comunice 20,2%, iar în familie o vorbesc 31,4%; în limba ucraineană preferă să comunice 0,8%, iar în familie o vorbesc 3,0%; în limba găgăuză preferă să comunice 1,4%, iar în familie o vorbesc 3,0%; în limba bulgară preferă să comunice 2,4 %, iar în familie o vorbesc 3,4%.

În baza reprezentărilor sociale cu privire la limba preferată de comunicare suntem în măsură să conturăm o comunitate lingvistică care alege să vorbească în limba oficială echivalentă cu 74.4% dintre respondenți, iar în cadrul acestei comunități evidențiem două tipuri de reprezentări diferite în ce privește denumirea limbii oficiale. Dacă mergem pe criteriul limbii vorbite în familie, putem contura o comunitate care reprezintă 82,1% dintre respondenți care vorbesc limba oficială în familie și aceleași două reprezentări diferite față de denumirea limbii oficiale.

La comunitatea celor care preferă să comunice în limba rusă pot fi atribuiți 20,2% dintre respondenți, iar la comunitatea celor care vorbesc limba rusă în familie – 31,4%. Cifrele în cauză demonstrează o relativă fluiditate și suprapunere a frontierelor comunităților lingvistice în funcție de criteriile conform cărora sunt delimitate. Fluiditatea indică la mobilitatea vorbitorilor între comunități, iar suprapunerea – participarea la diferite comunități lingvistice. O persoană care aparține la una sau mai multe comunități în baza limbii vorbite în familie poate participa și la alte comunități în baza limbii sau a limbilor în care preferă să vorbească, se exprimă mai ușor, le utilizează la locul de muncă etc.

Întrebarea L2 (În ce limbă/limbi vă exprimați mai ușor?), de exemplu, prezintă o variație semnificativă pentru limba rusă, în care 62,3% dintre respondenți consideră că se exprimă mai ușor. O creștere ușoară atestăm în ce privește respondenții care se exprimă mai lesne în limba ucraineană – 5,9%, comparativ cu întrebările de mai sus. Cu referire la limba oficială, 52,6% respondenți consideră că se exprimă mai ușor în limba moldovenească, numărul fiind apropiat de cel al persoanelor care afirmă că o vorbesc în familie – 51,9%. Același situație se atestă și în cazul

persoanelor care au optat pentru termenul limba română când s-au referit la limba în care se exprimă mai ușor – 32,7%, cifra fiind apropiată de cea care indică ponderea persoanelor care au răspuns că vorbesc limba română în familie – 30,2%.

Interpretate prin prisma Modelului de conturare a macro- și microcontextelor de investigare a alterității în procesul achiziției lingvistice (Fig. 3.1, p. 111), datele de mai sus conturează pentru utilizarea limbii ruse pe piața limbilor din Republica Moldova un macrocontext delimitat, printre altele, de dimensiuni ale alterității precum factorii:

- istorici și culturali, care au impus dominația limbii ruse prin
 - ideologii și stereotipuri despre funcționalitate și supremație lingvistică;
- sociali și politici, care favorizau persoanele vorbitoare de limbă rusă și încurajau practicile lingvistice de utilizare a limbii ruse prin
 - reglementări lingvistice care acordau limbii ruse prestigiul de a fi limbă de comunicare interetnică, favorizându-i utilizarea în majoritatea interacțiunilor formale și neformale.

Răspunsurile obținute la întrebarea L2 (În ce limbă/limbi vă exprimați mai ușor?) contribuie, în opinia noastră, la clarificarea naturii numeroaselor disensiuni relevate în discursul public asupra statutului ambiguu condiționat de factori istorici al limbii ruse în Republica Moldova. Relevăm o confuzie cu privire la statutul limbii ruse, care apare drept limbă minoritară, la prima vedere, însă mai rămâne, *de facto*, o limbă regională dominantă cu prezență impunătoare în fostele republici sovietice. Numărul semnificativ de persoane care percep limba rusă drept una dintre limbile în care se exprimă mai ușor demonstrează cotația înaltă a acestei limbi pe piața limbilor din Republica Moldova în situația când 85,3 % de respondenți confirmau, de asemenea, abilitatea lor de a utiliza fără dificultăți limba oficială. Compararea datelor cu privire la limbile vorbite în familie și limbile preferate pentru comunicare în funcție de identitatea etnică ne permite să constatăm, de exemplu, că majoritatea respondenților care s-au identificat drept ucraineni și găgăuzi au indicat limba rusă.

Comparând datele obținute în cadrul sondajului național efectuat de noi în 2012, în care 93.9% dintre respondenții găgăuzi au indicat drept limbă de instruire limba rusă (Tab. 3.11, p. 142), cu datele Biroului Național de Statistică [30] cu privire la învățământul primar și secundar general în anii de studii 2022/23, constatăm că în UTA Găgăuzia 92,5% dintre elevi studiază în continuare în limba rusă. Datele confirmă că nu s-au produs schimbări structurale nici în favoarea limbii găgăuze drept limbă de instruire, nici în favoarea limbii române; adoptarea limbii ruse drept limbă prioritară de comunicare și de instruire, fiind însoțită de propaganda rusă, a avut un efect de izolare pentru comunitatea găgăuză.

După declanșarea războiului împotriva Ucrainei identificăm pe portalurile de știri debateri în jurul mesajelor și al valorilor pe care le transmite limba rusă. Cel mai problematic discurs este cel al propagandei care țintește în vulnerabilitatea economică și socială și în nostalgiile sovietice, încercând să reanimeze comportamente de

supunere programate de educația și propaganda sovietică. Dacă până pe 24 februarie 2022 puteam vorbi despre predominarea raționamentelor istorice și ideologice cu referire la Federația Rusă și limba rusă, V. Ciobanu [30] este de opinie că după această dată „vorbit despre o alegere morală.” Totuși, punctează autorul [Ibid.], limba rusă este și limba „prin intermediul căreia moldovenii cunosc adevărul nemediat despre ororile armatei lui Putin, despre lupta poporului ucrainean pentru libertatea sa și pentru libertatea noastră.”

Subcapitolul 3.2 investighează alteritatea comunităților lingvistice în RM în funcție de alegerea denumirii limbii oficiale din moment ce acest fenomen a caracterizat macro- și microcontextul *politicilor de achiziție lingvistică* în Republica Moldova, provocând disensiuni și confuzii atât în cercetare, cât și în discursul public și politic după 1991. Sociolingvista din Republica Moldova M. Istrati [8, p. 94] vede în această polemică mai mult decât o problemă de denumire a limbii. Ne confruntăm, din punct de vedere istoric, cu rezultatul „folclorizării” (utilizarea în situații restrânse, familiale, pentru mimarea diversității culturale) limbii băștinașilor – un fenomen atestat frecvent în relația limbă dominată – limbă dominantă.

Interviurile și discuțiile în focus-grupuri au scos la suprafață, de asemenea, influența semnificativă a programelor de televiziune și radio și a presei scrise în limba rusă pe teritoriul Republicii Moldova (în Fig. 3.1 ideologii și stereotipuri lingvistice pe piața limbilor) în formarea percepțiilor cu privire la limba română, influențând, totodată, apariția, menținerea și dezvoltarea variantelor colocviale a limbii române marcate de contactul cu limba rusă.

Din moment ce atitudinile față de denumirea limbii oficiale s-au manifestat, de asemenea, în procesul cercetării noastre empirice de tip cantitativ, am analizat opțiunile din răspunsurile la întrebările L1 – L3 (vezi supra) în acest sens. Am observat că, indiferent de modul în care a fost formulată întrebarea cu privire la preferințele lingvistice, raportul dintre persoanele care denumesc limba majoritară *moldovenească* și cele care o denumesc *română* nu variază semnificativ. O variație mai importantă prezintă doar numărul persoanelor care consideră că se exprimă mai ușor în limba română, în creștere cu 7% comparativ cu cei 25,4% care preferă să comunice în limba română.

Studierea datelor în microcontextul pieței lingvistice (Fig. 3.1, p. 111) ne permite să încadrăm aceste opțiuni în competențele sociale de adaptare a codului lingvistic la circumstanțele interacțiunii. În macrocontextul pieței limbilor opțiunile în cauză sunt determinate de condițiile sociale și politice de utilizare a limbajului, de statutul și prestigiul varietăților lingvistice utilizate. Astfel, termenul *limba moldovenească* a fost agreat preponderent de respondenți din mediul rural, cu vârsta de peste 40 de ani, fără studii superioare, cu nivel de venit mai jos de mediu.

Denumirea de limbă moldovenească se prezintă, în cadrul populației generale, mai ales, drept o variantă de prestigiu ascuns, de apartenență de grup. Nu am acumulat dovezi suficiente pentru a afirma că vorbitorii care optează pentru denumirea în cauză ar avea în vedere o limbă diferită de limba română. Am urmărit dinamica reprezentărilor sociale cu privire la denumirea limbii oficiale în sondajele efectuate de Institutul de Politici Publice în cadrul Barometrului Opiniei Publice în perioada 2014 – 2017 [33]. Nu am identificat deosebiri esențiale în comparație cu

datele sondajului național realizat de noi în 2012. Constatăm, totodată, că, după 2017, în Barometru nu au mai fost incluse întrebări cu privire la denumirea limbii oficiale a Republicii Moldova.

Subcapitolul 3.3 explorează alteritatea comunităților lingvistice din RM în funcție de limbile de instruire și limbile învățate. În cadrul discuțiilor cu privire la modalitățile de predare a limbilor, participanții la focus-grupuri au formulat sugestii cu privire la eficientizarea predării limbii române ca limba a doua, subiectul fiind mai sensibil pentru participanții găgăuzi decât pentru reprezentanții altor comunități lingvistice. Au fost aduse argumente în favoarea creșterii interesului elevilor față de limba oficială, alături de creșterea calității predării limbii române în contextul competiției cu limba rusă. În timp ce utilizarea limbii române rămâne limitată la mediul educațional, Federația Rusă investește în continuare pentru a menține dominația limbii ruse în Autonomia Găgăuză. În acest sens, studenții găgăuzi participanți la focus-grupuri au menționat importanța extinderii procesului de predare-învățare a limbii române în afara sălii de curs, spre învățarea prin activități și situații în care se utilizează diferite moduri de interacțiune și stiluri de comunicare.

Examinând în acest compartiment reprezentări ale tipurilor de activități destinate învățării limbilor vorbite în Republica Moldova și a limbilor străine, constatăm că majoritatea respondenților (92.5%) au menționat învățarea regulilor și exercițiile gramaticale drept activități preponderente în procesul predării limbilor vorbite de comunitățile lingvistice din Republica Moldova (română, rusă, ucraineană, găgăuză, bulgară). O situație similară se atestă și în cadrul studierii limbilor străine, exercițiile și regulile gramaticale în calitate de activități principale fiind menționate de aproximativ același număr de participanți (88.3%).

Explorând reprezentări ale utilității conținutului destinat învățării limbilor vorbite în Republica Moldova, constatăm că, în general, răspunsurile obținute indică un nivel foarte scăzut sau relativ scăzut de percepție a utilității conținutului educației lingvistice. Dimensiunile alterității în percepțiile referitoare la utilitatea și aplicabilitatea conținutului învățat pot fi identificate în funcție de profilul socio-demografic al respondenților: mediul rural sau urban, nivelul venitului, vârsta și identificarea etnică. O diferențiere semnificativă se atestă în raport cu mediul din care vin respondenții și vârsta acestora.

În subcapitolul 3.4 am analizat componentele achiziției lingvistice care le-au generat participanților la interviuri și focus-grupuri sentimente și atitudini, creând reprezentări dominante în discurs. Datele cercetării de tip calitativ (interviuri și focus-grupuri) au fost structurate pe trei dimensiuni reliefate în funcție de frecvența lor în discursul participanților: interacțiunea elev – profesor; conținutul curricular și rolul profesorului în ajustarea lui la microcontextul achiziției lingvistice; evaluarea calității educației lingvistice.

În cele ce urmează vom prezenta, din lipsă de spațiu doar exemplele cele mai reprezentative.

Interacțiunea elev – profesor, fiind tema cea mai frecventă în discuțiile din cadrul focus-grupurilor, confirmă teoriile critice ale PPL investigate de noi care scot în evidență rolul profesorului în implementarea politicilor lingvistice educaționale. Enumerând succesele și eșecurile educației lingvistice, participanții la interviuri

și focus grupuri au scos în evidență, în primul rând, interacțiunea cu profesorul. Rezultatele cercetării confirmă că interacțiunea elev – profesor este (1) transversală pentru toate cele trei componente ale politicii educaționale lingvistice și (2) determinată de nevoia profesorului de a înțelege în ce măsură poate fi autonom în deciziile cu privire la implementarea conținutului curricular și în ce măsură poate dezvolta autonomia elevilor.

Conținutul curricular și rolul profesorului în ajustarea lui la microcontextul achiziției lingvistice. Curricula școlare fiind revizuite la fiecare cinci ani, la revizuirea din 2010 unul dintre scopurile formulate prevedea tranziția de la modelul bazat pe îndeplinirea obiectivelor curriculare spre modelul bazat pe dezvoltarea aptitudinilor elevilor. Potrivit datelor cercetării, nu s-a ajuns la un consens larg nici în ce privește limbile vorbite în Republica Moldova, nici cele străine. Deși se atestă atitudini pozitive față de dinamica educației lingvistice, în comparație cu anii precedenți, există așteptări față de posibile transformări care vor facilita munca cadrelor didactice. De exemplu, curricula de limbă română pentru școala națională este considerată mai flexibilă și mai adaptată nevoilor contextului educațional decât curricula de limbă română destinată școlilor alolingve. Totuși, în ce măsură sala de curs rămâne izolată de mediul de comunicare în care interacționează elevii sau se creează o punte de legătură între mediul educațional și mediul lingvistic al elevului relevă gradul de competențe, de motivație și de autonomie al profesorului.

Evaluarea calității educației lingvistice. Potrivit persoanelor-cheie din sectorul educației, este necesară clarificarea și precizarea periodică a criteriilor de evaluare a calității predării. Criteriul de bază pentru evaluare rămâne îndeplinirea prevederilor curriculare, astfel, evaluarea se aplică mai mult aspectelor cantitative. În acest sens, interviurile cu persoanele-cheie scot în evidență nevoia creării unor indicatori mai specifici de monitorizare a calității educației lingvistice în funcție de mediul educațional, mediul din care provin elevii și scopurile formulate.

CONCLUZII GENERALE SI RECOMANDĂRI

Rezultatele cercetării la tema „Politici și dimensiuni ale alterității comunităților lingvistice în Republica Moldova după 1991” vin să probeze ipoteza formulată la faza primară a procesului de investigare a achiziției lingvistice drept componentă a politicii și planificării lingvistice și a repercusiunilor alterității asupra educației lingvistice în funcție de particularitățile comunității sau comunităților din care provin elevii și a varietăților lingvistice aduse din mediul primei socializări. Realizarea obiectivelor propuse ne conduce la următoarele concluzii:

1. Analiza evolutiv-istorică a literaturii specializate cu privire la epistemologia PPL ne permite să confirmăm prezumția precum că, începând mai ales cu anii 1990, achiziția lingvistică este recunoscută drept componentă esențială și direcție de cercetare de interes major în PPL, alături de planificarea corpusului, statutului și a prestigiului limbilor. Procesul de învățare a limbilor este complex și implică interacțiunea socială, contactul dintre limbi, culturi și clase sociale. În acest context, cercetarea și planificarea achiziției lingvistice trebuie să ia în considerare factorii contextualii care pot influența procesul de predare/învățare. Rezultatele cercetării demonstrează că, în Republica

Moldova, macrocontextul achiziției lingvistice este caracterizat, în primul rând, de afinitatea specifică la nivel global limbilor care au fost dominate de alte limbi și au rămas în contact cu acestea. Limbile care au fost dominate se confruntă cu dificultăți de natură economică, politică și afectiv-emoțională în procesul implementării politicilor lingvistice. Astfel, limba majoritară din RM s-a confruntat cu un grad de vulnerabilitate în ce privește statutul și funcțiile sociale și cu o confuzie terminologică cu substrat politic în ce privește denumirea limbii. Acești factori au avut repercusiuni și asupra achiziției lingvistice.

2. Examinarea literaturii specializate și a datelor cercetării empirice ne determină să afirmăm că în macrocontextul complex al RM eterogen lingvistic, cultural și social și caracterizat prin conflict lingvistic, identificarea și cercetarea dimensiunilor alterității sunt esențiale pentru a reduce dificultățile întâmpinate de elevi în procesul educației lingvistice. Cercetarea alterității lingvistice ca tip de reprezentare socială, generatoare de sentimente, atitudini și comportamente față de diferențele lingvistice poate contribui la ameliorarea procesului de învățare a limbilor prin personalizarea lui în funcție de particularitățile microcontextului educațional. Comunitățile lingvistice din care provin elevii și profesorii sunt, în acest sens, nu doar grupuri de vorbitori care utilizează aceleași forme lingvistice, ci mai ales grupuri care împărtășesc aceleași norme și atitudini sociale în privința limbilor și varietăților vorbite și învățate. Insistăm, totodată, asupra faptului că, în orice comunitate lingvistică, există un conflict social de achiziție lingvistică între cei care au însușit o normă lingvistică și cei care n-au reușit s-o însușească.

3. Deși, în anumite perioade istorice, limba învățată era percepută doar drept instrument tehnologic neutru, rezultatele studiului arată că valorile și normele culturale și ideologice sunt markere ale alterității lingvistice și au un impact substanțial asupra contextului de achiziție lingvistică. Participanții la procesul de achiziție lingvistică (profesori, elevi, părinți etc.) aduc în contextul educațional reprezentări sociale ale alterității specifice comunităților din care provin. Prin urmare, interpretarea adecvată a contextului este o competență-cheie pentru cei care învață și cei implicați în politicile de achiziție lingvistică. Totodată, este rațional să afirmăm că profesorul nu este în măsură să dispună de panoplia expertizei necesare contextului divers și schimbător; în consecință, este nevoit să învețe elevii să identifice conținuturi și strategii de învățare personalizate. Astfel, considerăm că ponderea abordărilor personalizate va deveni din ce în ce mai semnificativă.

4. Conceptualizarea Modelului de interacțiune elev – profesor bazat pe abordarea de *coaching* în studiul doctoral de față poate contribui la organizarea comunicării în clasa de limbă ca un proces de schimb și negociere. Astfel, clasa devine o comunitate discursivă educațională și, în același timp, o piață lingvistică în care elevii învață modele de interacțiune socială și le adaptează circumstanțelor interacțiunii. În Model se pune accentul pe rolul de mentor al profesorului în ghidarea elevilor care se confruntă cu dificultăți de asimilare a codului lingvistic standardizat. Elevii urmează să fie incluși în proces astfel încât ei să nu rămână doar receptori de conținut, ci și să participe la identificarea strategiilor personalizate de depășire a dificultăților legate de alteritatea lingvistică.

5. Având în vedere diversificarea factorilor (culturali, sociali, lingvistici, economici, politici, tehnologico-informaționali) cu impact asupra politicilor de achiziție lingvistică în perioada vizată, am elaborat un Model de conturare a macro- și microcontextelor de investigare a alterității în procesul achiziției lingvistice (Fig. 3.1). În urma revizuirii critice a literaturii am identificat și am schematizat trei cadre contextuale de investigare a alterității în achiziția lingvistică care corespund nivelurilor interacțiunii sociale:

a. Individual sau de manifestare a diferențelor lingvistice și culturale în interacțiunea cu alte persoane. În acest cadru se acumulează capitalul lingvistic constituit din competențe lingvistice și sociale. Capitalul lingvistic este determinat de gradul de stăpânire a limbajului legitim, adică a limbajului care se bucură de cea mai mare cotație într-o interacțiune situată într-un cadru temporal, spațial, social, cultural, lingvistic etc.

b. Societal sau al comportamentelor sociale fundamentate de apartenența sau participarea la o comunitate lingvistică în care se formează piața lingvistică (un loc al interacțiunilor și practicilor lingvistice), îndată ce se produce un discurs. În acest cadru, discursul este rezultatul unui concurs de circumstanțe în care ceea ce se spune și ceea ce se scrie depinde de identitățile locutorului și ale interlocutorului, de intențiile lor și de condițiile fizice ale interacțiunii. Discursul servește la construirea realității unei comunități educaționale. Realitatea în cauză este reprodusă, naturalizată și uneori revizitată, în procesul interacțiunii sociale, în lumina evenimentelor semnificative din punct de vedere istoric, politic și socioeconomic.

c. Ideologic sau al reprezentărilor sociale referitoare la sisteme de valori, idei și practici sociale, doctrine politice și economice promovate în cadrul statului și care au impact asupra achiziției lingvistice. Acesta este cadrul pieței limbilor care se constituie drept o bursă a limbilor și în care fiecare limbă are o cotație.

6. Investigarea dimensiunilor alterității în procesul achiziției lingvistice a beneficiat în urma aplicării unei metodologii integrate a cercetării care îmbină studiul analitic transdisciplinar al literaturii specializate cu examinarea și interpretarea datelor statistice obținute prin sondaj național și a datelor obținute în interviuri cu persoane-cheie din domeniul educației lingvistice și în focus-grupuri. Această abordare a permis:

a. Datorită eșantionului reprezentativ (1415 pers.) – obținerea rezultatelor care pot fi generalizate pentru Republica Moldova.

b. Datorită focus-grupurilor și interviurilor – axarea pe anumite particularități regionale (dificultăți de însușire a limbii române în Autonomia Găgăuză) și pe trei dimensiuni ale achiziției lingvistice reliefate în funcție de frecvența lor în discursul participanților: interacțiunea elev – profesor; conținutul curricular și rolul profesorului în ajustarea lui la microcontextul achiziției lingvistice; evaluarea calității educației lingvistice.

Totuși, cercetarea nu reflectă alte posibile particularități regionale care, însă, pot fi investigate în cercetări ulterioare utilizând instrumente elaborate în lucrarea de față. De asemenea, în interviuri și focus-grupuri au fost insuficient reprezentați profesorii din sistemul de învățământ de nivel mediu.

7. Examineate prin prisma Modelului de conturare a macro- și microcontextelor de investigare a alterității în procesul achiziției lingvistice, rezultatele cercetării empirice confirmă că subiectul denumirii limbii oficiale în Republica Moldova reprezintă o dimensiune a alterității specifică macro- și microcontextului achiziției lingvistice. Datele cercetării arată că, indiferent de modul în care a fost formulată întrebarea cu privire la limbile vorbite, raportul dintre persoanele care denumesc limba majoritară *moldovenească* și cele care o denumesc *română* variază ne semnificativ. În schimb, se observă că respondenții care agreează denumirea *limba moldovenească* sunt, în majoritate, rezidenți ai mediului rural, cu vârste peste 45 de ani, nivel de educație mediu și venit scăzut. Datele cercetării empirice și opiniile din sursele mass-media consultate de noi arată că utilizarea denumirii *limba moldovenească* de către vorbitorii din RM este mai puțin o problemă lingvistică, ci, mai ales, o problemă socială și politică. Această problemă prezintă un risc semnificativ, deoarece mașina propagandistică a Federației Ruse și partidele politice care îi susțin interesele politizează puternic utilizarea acestui termen. Propaganda și politizarea se concentrează, în special, asupra categoriilor sociale vulnerabile din punct de vedere economic, de vârstă și de educație. Prin manipulare, propaganda contribuie la menținerea vulnerabilității economice și sociale, a sentimentului de insecuritate și in justiție lingvistică și dezbină societatea pe criterii lingvistice. Aceste constatări confirmă necesitatea identificării și examinării particularităților culturale și sociale ale macrocontextului și a modului în care acestea influențează atitudinile față de limbile predate/învățate.

8. Conform rezultatelor cercetării empirice, atitudinile față de activitățile de învățare a limbilor vorbite în Republica Moldova și a limbilor străine dezvăluie linii de demarcare a alterității care sunt determinate de variabile socio-demografice precum mediul de reședință, vârsta, nivelul de studii și venit. Cea mai importantă diferențiere se produce între mediul rural și urban. Respondenții din mediul rural au avut o percepție mai înaltă a utilității conținutului predat la limba română și la limba rusă, în timp ce respondenții din mediul urban au avut o percepție mai înaltă a utilității conținutului predat la limbile străine. Cu toate acestea, percepția generală a utilității educației lingvistice este scăzută. Relatările participanților la interviurile calitative ne-au condus la concluzia că atât în mediul urban, cât și în mediul rural percepția utilității conținutului studiat a fost determinată, în mare parte, de modalitățile de interacțiune elev – profesor și elev – elev și de ambianța creată de profesor. Astfel au fost confirmate tezele înaintate spre susținere la formularea ipotezei de cercetare precum că, în funcție de diversitatea stratificării sociale, de variația lingvistică inerentă acesteia și de calitatea interacțiunii în microcontextul educațional lingvistic, dimensiunile *alterității* pot avea repercusiuni asupra :

- atitudinii elevilor față de varianta lingvistică învățată în mediul educațional;
- atitudinii profesorilor față de variantele lingvistice aduse de elevi din comunitatea sau comunitățile lingvistice cărora aparțin;
- motivației de a învăța varianta lingvistică standardizată.

Concluziile formulate ca rezultat al prezentei cercetări au contribuit la soluționarea problemei științifice care a constat în conceptualizarea cadrului teoretic și elaborarea instrumentarului de identificare a dimensiunilor alterității în procesul achiziției lingvistice, astfel contribuind la elucidarea pentru teoreticieni și practicieni a potențialelor dificultăți legate de alteritatea lingvistică în procesul de învățare a limbilor și a căilor posibile de reducere a acestora. Rezolvarea problemei vizate a permis formularea următoarelor **recomandări** în vederea eficientizării achiziției lingvistice în sistemul de educație publică de nivel mediu:

1. Atât chestionarele, cât și modelele elaborate în prezenta cercetare pot fi ajustate și aplicate în diferite contexte educaționale (clasă, școală, comunitate, cursuri universitare etc.) și pentru diferite limbi cu scopul cercetărilor ulterioare sau cu scopul identificării soluțiilor în cazul dificultăților legate de acomodarea *alterității* în procesul de predare/învățare a limbilor.
2. Rezultatele cercetării de față și modelele dezvoltate pot fi utilizate pentru a elabora cercetări specifice privind rolul *alterității* în procesul de predare/învățare a unei limbi la nivel național sau într-o comunitate anumită. Rezultatele cercetării pot servi, de asemenea, în plan comparativ, la urmărirea dinamicii contextului educațional lingvistic din perspectiva acomodării alterității.
3. Cadrul teoretic și rezultatele cercetării pot fi utilizate în cursuri universitare, în formarea continuă și la pregătirea profesorilor de limbi în sensul conștientizării rolului alterității și al variabilelor sociale, al stereotipurilor și al atitudinilor lingvistice asociate procesului de educație lingvistică.
4. Un aspect rămas neexplorat în chestionarele cantitative și calitative ale cercetării de față, care însă începe să-și facă loc în agenda cercetătorilor, este rolul tehnologiilor digitale sau informaționale și, în particular, al tehnologiilor lingvistice în procesul educației lingvistice. Tehnologiile constituie un element semnificativ al alfabetizării, al creșterii sau reducerii atractivității limbilor învățate și un factor cu potențial de contribuție la dezvoltarea strategiilor de învățare personalizată și la acomodarea alterității. Ar fi judicios să se includă în cercetări ulterioare întrebări cu privire la utilizarea lor în educația lingvistică.

BIBLIOGRAFIE (selectivă)

În limba română

1. BARBĂNOUĂ, V., CHICU, V. ș. a. *Repere ale educației interculturale* [online]. Chișinău, 2013. 129 p. [citată 11.08.2022]. ISBN 978-9975-80-684-8. Disponibil: <https://www.cntm.md/sites/default/files/Repere-ale-Educatiei-Interculturale.pdf>
2. CONDREA, I. Conflictul lingvistic în condiții de bilingvism. În: *Akadosmos*. 2014, nr. 3 (34), pp. 31-36 [citată 05.03.2018]. ISSN 1857-0461.
3. COȘERIU, E. *Omul și limbajul său: Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală*. Iași: Editura Universității Alexandru Ioan Cuza, 2009. 458 p. ISBN 9042909137.

4. COȘERIU, E. Socio- și etnolingvistica. Bazele și sarcinile lor. În: *Lingvistica din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii, cu o prefață de Silviu Berejan și un punct de vedere editorial de Stelian Dumistrăcel*. Chișinău: „Știința”, 1994, pp. 129- 156. ISBN 5376018571.
5. COȘERIU, E. *Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci Studii*. București: Editura Enciclopedică, 2004. 128 p. ISBN 973-45-0493-2.
6. DEHELEAN, C. Despre identitate vs. alteritate. În: *Arca* [online]. Arad, 2018, Nr. 4-5-6. ISSN 1221-5104. [citată 10.03.2022]. Disponibil: http://www.uniuneascritorilorarad.ro/ARCA/2018/4-5-6_2018/01_pre-texteCD_4-5-6_18.html
7. IONESCU-RUXĂNDOIU, L., CHITORAN, D. *Sociolingvistica. Orientări actuale*. București: Editura didactică și pedagogică, 1975. 296 p. ISBN 539516.
8. ISTRATI, M. *Forme ale diglosiei în mediul școlar din Republica Moldova* [online]. Tz. de doct. în filologie. Chișinău, 2014. 176 p. [citată 11.03.2022]. Disponibil: <https://dokumen.tips/documents/marta-istrati-thesis.html>
9. MOLDOVANU, G. *Politică și planificare lingvistică: de la teorie la practică (pe baza materialelor din Republica Moldova și din alte state)*. Chișinău: ASEM, 2007. 371 p. ISBN 978-9975-75-367-8.
10. MOLDOVANU, G. Legislația lingvistică a Republicii Moldova. În: *Buletinul Institutului de Lingvistică al Academiei de Științe a Moldovei*. nr. 4, 2005, p. 85-100. ISSN 1857-1948.
11. MOLDOVANU, G. Politică, planificare și amenajare lingvistică [online]. În: *Limba română*. 2004, nr. 4-6, p. 140-143 [citată 14.01.2022]. Disponibil: <https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2140>
12. MOLEA, V. Limbă/Vorbire vs. Competență/Performanță. În: *Anatol Ciobanu – omul cetății limba română. Materialele simpozionului științific internațional*. Chișinău, 2019, pp. 200 – 203. ISBN 978-9975-149-05-1.
13. OLARIU, F.-T. Perspective coșeriene în sociolingvistica actuală. În: *Anuar de Lingvistică și Istorie Literară* [online]. Iași: Editura Academiei, 2011, pp. 309–325 [citată 01.09.2019]. ISSN 0066-4987. Disponibil: <http://www.diacronia.ro/ro/indexing/details/A1238/pdf>
14. POPESCU-NEVEANU, P. *Tratat de psihologie generală*. București: Editura Trei SRL, 2021. 890 p. ISBN 9786064010216.
15. UNGUREANU, C. *Dicționar de terminologie sociolingvistica*. București: Institutul European, 2017. 346 p. ISBN 978-606-24-0195-5.

În limba engleză

16. COOPER, R. L. *Language Planning and Social Change*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989. 228 p. ISBN 0521336414.
17. DÖRNYEI Z. *Research Methods in Applied Linguistics. Quantitative, Qualitative, and Mixed Methodologies*. Oxford: Applied Linguistics, 2007. 336 p. ISBN-13 978-0194422581.
18. HORNBERGER, N. H. Dell H. Hymes: His scholarship and legacy in anthropology and education. În: *Anthropology and Education Quarterly*. 2011, nr 42(4), pp. 310-318. ISSN 01617761.
19. HORNBERGER, N. H., JOHNSON, D. C. The ethnography of language policy. În: MCCARTY, T. L., eds. *Ethnography and language policy*. London and New York: Routledge, 2011, pp. 273–289. ISBN 0415801400.

20. TOCHON, F. V., eds. *Language Education Policy Unlimited: Global Perspectives and Local Practices*. University of Wisconsin-Madison: Deep University Press, 2015. 450 p. ISBN 1939755069.
21. TOLLEFSON, J. W. *Language Policies in Education: Critical Issues*. Mahwah, NJ: Erlbaum, 2002. 320 p. ISBN 0805836012.
22. VERHOEVEN, L. Sociolinguistics and Education. În: COULMAS, F., eds. *The Handbook of Sociolinguistics*. Blackwell Publishing, (1998)2017, pp. 387 – 404. ISBN 9781405166256.

În limba franceză

23. BLANCHET, Ph. *La linguistique de terrain. Méthode et théorie*. Presse Universitaire de Rennes. 2000. 145 p. ISBN 2-86847-482-9
24. BOURDIEU, P. *Ce que parler veut dire : l'économie des échanges linguistiques*. Paris: Fayard, 1982. 248 p. ISBN 2213012164.
25. BOURDIEU, P. *Questions de sociologie*. Paris : Éditions de Minuit, 1984/2002, 277 p. ISBN 2707318256.

În limba rusă

26. АЛПАТОВ, В. М. *150 языков и политика: 1917-2000*. Москва, 2000. 222 p. ISBN 5892821587.
27. ЗБАНЦ Л., ЗБАНЦ К. Параметры формирования навыков межкультурного общения в подготовке переводчиков. În: *Иностранные языки в высшей школе*. Рязань, 2010, nr. 2(13), pp. 32-41. ISSN 2072-7607

Surse documentare oficiale

28. Recensământul populației 2004 [online]. *Biroul Național de Statistică*. [citat 11.08.20]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=295>
29. Rezultatele Recensământului Populației și al Locuințelor 2014 (RPL2014). *Biroul Național de Statistică*. [citat 11.08.20]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=479>

Surse mass-media

30. CIOBANU, V. *Despărțirea moldovenilor de Rusia - un proces în desfășurare* [online]. 23 oct. 2022 [citat 15.12.22]. Disponibil: <https://p.dw.com/p/4IXyP>

Surse statistice

31. *Activitatea instituțiilor de învățământ primar și secundar general în anul de studii 2022/23* [online]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2022 [citat 19.01.23]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/activitatea-institutiilor-de-invatamant-primar-si-secundar-general-in-anul-de-st-9454_60181.html
32. *Educația în Republica Moldova. Publicația statistică 2013/2014* [online]. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, Chișinău, 2014 [citat 19.01.23]. Disponibil: https://old.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Educatia/Educatia_RM_2014.pdf
33. *Barometrul opiniei publice. Republica Moldova* [online]. Institutul de Politici Publice, © 2016 - 2023 [citat 19.12.22]. Disponibil: <http://bop.ipp.md/>

Surse legislative actualizate

34. *Proiectul de lege privind implementarea considerentelor unor hotărâri ale Curții Constituționale*. Adoptat 16.03.2023. [citat 22.03.23]. Disponibil: <https://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelelegislative/tabid/61/LegislativId/6357/language/ro-RO/Default.aspx>

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Monografii colective (cu specificarea contribuției personale)

1. Soltan A. 2004 *Grille LAFDEF et loupes, étude de la situation des langues en République de Moldova*. În : Situations linguistiques de la francophonie. État des lieux, Eds. Robert Chaudenson et Dorothée Rakotomalala, Agence Universitaire de la Francophonie, <ftp://temp.refer.org/Actes-Journees-scientifiques/Situations-linguistiques-francophonie.doc>, AGMV Marquis, Quebec, Canada, pp. 195-198; 303-305. ISBN 1-923210-03-4.

Articole în reviste științifice

În reviste din bazele de date Web of Science și SCOPUS

2. Soltan A., Bodean-Vozian O. 2014 *Language Policy Dimensions for Social Cohesion in Moldova: Gagauz Minority Case*. În: Sustainable Multilingualism. Nr. 5, pp. 25 – 45. ISSN 2335-2019. <http://dx.doi.org/10.7220/2335-2027.4.2>

În reviste din străinătate recunoscute

3. Soltan A., 2014 *Effective communication through appropriate language knowledge*. În: International Journal of Cross-cultural Studies and Environmental Communication. No. 2/ 2013 & No. 1/ 2014, p. 74 – 84. ISSN 2285 – 3324. DOI: 10.5682/22853324.
4. Soltan A. 2004 *La francophonie en République de Moldova*. În : Revue du Centre national de la recherche scientifique de France « Hermès », n° 40 Francophonie et Mondialisation, pp. 66-70. ISSN 0767-9513.
5. Soltan A., Bondarenco, A. 2000 *La formation des terminologies en République de Moldova*. În : Terminometro, hors-série « La Terminologie en Roumanie et République de Moldova », Editions de l'Union Latine, pp. 12-18. ISSN : 1609-9931

În reviste din Registrul Național al revistelor de profil

6. Soltan A., Zbanț L. 2022 *Rolul de coach al profesorului în acomodarea alterității în procesul achiziției lingvistice*. În : Studia Universitatis Moldaviae (**categoria B**). Seria Științe umanistice, nr. 4(154), p. 34-39 ISSN 1811-2668.
7. Soltan A. 2020 *Rolul atitudinilor și reprezentărilor lingvistice în elaborarea politicilor lingvistice educaționale*. În: Intertext (**categoria B+**). nr. 1-2 (53-53), Chișinău, ULIM, p. 177-191. ISSN 1857-3711/ e-ISSN 2345-1750.
8. Soltan A. 2019 *Rolul contextului și al interdisciplinarității în politica lingvistică educațională*. În: Studia Universitatis Moldaviae (**categoria B**). Seria Științe umanistice, nr. 10(130), p. 77-84. ISSN 1811-2668.
9. Soltan A., 2016 *La terminologie des politiques linguistiques : une approche interculturelle*. În: Studia Universitatis Moldaviae (**categoria B**). Seria Științe umanistice, nr.4(94), p. 26-32. ISSN 1811-2668 ISSN online 2345-1009.

Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale (peste hotare)

10. Soltan A. 2010 *Formation des traducteurs : possibilités économiques et représentations sociales. Le contexte de la République de Moldova*. În : Actele Colocviului Internațional „Traducerea Specializată”, București, 13-14 octombrie 2005, Paris : Uniunea Latină, pp. 222-226. ISBN 978-9-291220-38-0.

11. Soltan A. 2006 *Symbioses culturelles et politiques linguistiques en République de Moldova*. În: « Europe des cultures et espaces francophones », Materialele conferinței internaționale, ASE, Bucarest, 1-2 juillet 2005, pp. 411-422. ISBN 973-594-760-9.
12. Soltan A. 2004 *Plurilinguisme entre noir et blanc en République de Moldova: à la recherche d'autres couleurs*. În : Actes des Premières Journées scientifiques communes des Réseaux de chercheurs concernant la langue « Penser la francophonie: concepts, actions et outils linguistiques », Université d'Ouagadougou et Agence Universitaire de la Francophonie, Burkina Faso Editions des Archives Contemporaines, Paris, pp. 559-564. ISBN 2-914610-25-4.

Articole în lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

13. Soltan A., Zbanț L. 2022 *Dimensiuni ale alterității lingvistice în procesul achiziției lingvistice* [online]. În: Actele Colocviului internațional Traducerea-act creativ: între știință și artă in honorem Ludmila ZBANȚ, profesor universitar, doctor habilitat cu ocazia aniversării a 65-a de la naștere, Chișinău, Republica Moldova. 2022. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6517577>
14. Soltan A., 2015 *Langue roumaine et/ou moldave : le choix des locuteurs et leur profil socio-démographique*. În : Materialele Colocviului Internațional „Epoca marilor deschideri : rolul limbilor și al literaturilor în societatea pluralistă”, Chișinău, CEP USM, pp. 124 – 132
15. Soltan A., Zbant, L. 2011 *Limba majoritară și limbile minoritare în Republica Moldova: relații, perspective de menținere și revitalizare*. În : Colocviu Internațional de Științe ale Limbajului „Eugeniu Coșeriu” (Chișinău – Suceava – Cernăuți) Ediția a XI-a, Chișinău, 12-14 mai 2011, pp. 114 – 125. ISBN 978-9975-71-216-3.
16. Zbanț L., Soltan A. 2018 *Spațiul semio-lingvistic al afișajului stradal în orașul Chișinău*. În: Probleme de romanistică și comunicare interculturală. Actele conferinței științifice cu participare internațională consacrată doctorului habilitat, profesorului universitar Ion Dumbrăveanu cu ocazia aniversării a 80-a de la naștere. Tomul II, p. 177-183.

Teze în culegeri științifice

17. Soltan A., Bodean O. 2013 *Language Policy Dimensions for Social Cohesion in Moldova: The Gagauz Minority Case*. În: Conferința Internațională Sustainable Multilingualism: Research, Studies, Culture. Kaunas, Lituania, Octombrie, 2013. p. 21-22.
18. Soltan A., Bodean O. 2007 *Linguistic minorities in the Republic of Moldova*. În: 11th International conference on Minority Languages (ICML XI), Conference Abstracts, University of Pécs, Hungary 5-6 July, 2007, p. 33 .
19. Soltan A., Bodean, O. 2007 *The Perspective of the Gagauz minority in the Republic of Moldova*. În: 11th International conference on Minority Languages (ICML XI), Conference Abstracts, University of Pécs, Hungary 5-6 July, 2007, pp. 118-119.

Lucrări științifice (recomandate spre editare de o instituție acreditată în domeniu)

20. Sayers D., Soltan A. et al. 2021 *The Dawn of the Human-Machine Era: A forecast of new and emerging language technologies* [online]. © LITHME. DOI: <https://doi.org/10.17011/jyx/reports/20210518/1>.
21. Soltan A., Ardeleanu S. M., Axenti E., Coroi I. C., Lilo R., Zbanț L. 2007 *Le discours en action – étude théorique et pratique sur la discursivité*. CEP USM, Chișinău, ISBN 978-9975-70-133-4, 140 p.

ADNOTARE

Angela SOLTAN „Politici și dimensiuni ale alterității comunităților lingvistice în Republica Moldova după 1991”, teză de doctor în filologie, Specialitatea: 621.03. Fonetica și fonologie; dialectologie; istoria limbii; sociolingvistică; etnolingvistică, Chișinău, 2023.

Structura tezei: introducere, trei capitole, 173 de pagini de text de bază, 34 de tabele și 35 figuri, concluzii și recomandări, bibliografie din 355 de titluri, 12 anexe, declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autoarei.

Rezultatele tezei: au fost reflectate în 17 publicații științifice, 3 teze ale comunicărilor științifice.

Cuvinte-cheie: alteritate lingvistică, planificare lingvistică, politică lingvistică, achiziție lingvistică, educație lingvistică, variație lingvistică, comunitate lingvistică, competențe lingvistice, competențe comunicative, capital lingvistic, piață lingvistică, piața limbilor.

Scopul cercetării: identificarea dimensiunilor alterității comunităților lingvistice în contextul lingvistic, cultural și social al politicilor de achiziție lingvistică prin analiza reprezentărilor față de procesele de însușire a limbilor în educația publică de nivel mediu din Republica Moldova, aplicând Modelul de conturare a macro- și microcontextului de investigare a alterității în politicile de achiziție lingvistică.

Obiectivele cercetării: prezentarea și analiza conceptelor-cheie ale epistemologiei politicii și planificării lingvistice; examinarea viziunilor și a interpretărilor politicii și planificării lingvistice cu privire la achiziția lingvistică în Republica Moldova după 1991; urmărirea genezei lingvistice și sociologice a conceptului alteritate; examinarea abordărilor și a definițiilor conceptului comunitate lingvistică prin prisma achiziției lingvistice și a alterității; urmărirea alterității și a diversității în etapele de constituire a politicii și planificării lingvistice; delimitarea cadrului lingvistic și social al alterității în politicile de achiziție lingvistică; conturarea micro și macrocontextului de cercetare a alterității în politicile de achiziție lingvistică; delimitarea cadrului metodologic al teoriilor critice aplicate cercetării dimensiunilor alterității comunităților lingvistice în procesul achiziției lingvistice în Republica Moldova în perioada 1991 – 2014, 2015 -2022/23; identificarea dimensiunilor alterității în funcție de limbile utilizate cel mai frecvent în Republica Moldova, în funcție de limbile de instruire și limbile învățate în sistemul de educație publică de nivel mediu.

Noutatea și originalitatea științifică: delimitarea cadrului lingvistic, cultural și social al cercetării alterității în politicile de achiziție lingvistică și a motivației personale de a studia limba pornind de la investigarea: rolului alterității și diversității în epistemologia politicii și planificării lingvistice; potențialului repercusiunilor alterității asupra achiziției lingvistice; rolului interacțiunii elev-profesor; factorilor macro- și microcontextului.

Problema științifică soluționată: delimitarea cadrului teoretic și praxiologic de investigare a dimensiunilor alterității în procesul achiziției lingvistice cu scopul creșterii motivației de a însuși limba standard inclusiv prin aplicarea Modelului de interacțiune elev-profesor bazat pe abordarea de coaching în micro- și macrocontextul lingvistic, cultural și social.

Semnificația teoretică: analiza complexă a studiilor teoretice actuale ale politicii și planificării lingvistice și a rolului achiziției lingvistice într-un cadru determinat de diversitate, de reconfigurări ale contactelor dintre limbi, varietăți și comunități lingvistice care dictează identificarea periodică a modelelor viabile de acomodare a alterității.

Valoarea aplicativă derivă din rezultatele obținute în urma investigării alterității în contextul educațional lingvistic al Republicii Moldova din perspectivă transdisciplinară. Modelele teoretice, materialele, rezultatele și concluziile cercetării pot fi utilizate pentru cercetări ulterioare, drept suport pentru lucrări științifice, pentru pregătirea și formarea continuă a cadrelor în domeniul educației lingvistice și pentru elaborarea politicilor lingvistice educaționale.

Implementarea rezultatelor științifice a fost demonstrată prin participarea la proiecte, colocvii, conferințe naționale și internaționale și prin activități științifico-practice în context universitar.

ANNOTATION

Angela SOLTAN “*Policies and Dimensions of Alterity in Speech Communities in the Republic of Moldova after 1991*”, Doctoral dissertation in Philology, Specialty: 621.03. Phonetics and phonology; dialectology; language history; sociolinguistics; ethnolinguistics, Chisinau, 2023

Structure of the dissertation: annotations in Romanian, English and Russian, list of abbreviations, introduction, three chapters that comprise 173 pages of body text, 34 tables, 35 figures and diagrams, conclusions and recommendations, bibliography of 355 titles, 12 appendices, declaration of compliance, author’s CV.

Thesis results have been reflected in 17 scientific publications, 3 theses of scientific communications.

Key-words: language policy, language planning, language education policy, linguistic alterity, speech community, language variation, language acquisition, language competence, communicative competence, language capital, language market, market of languages.

Purpose of research: identifying the dimensions of alterity in language communities, in the linguistic, cultural, and social context of language acquisition policies through the analysis of representations of language acquisition processes in public education at the secondary level in the Republic of Moldova, applying the Model for outlining the macro- and micro-context of alterity investigation in language acquisition policies.

Research objectives: presentation and analysis of the key concepts of language policy and planning epistemology; analysis of views and interpretations of language policy and planning regarding language acquisition in the Republic of Moldova after 1991; tracing the linguistic and sociological genesis of the concept of alterity; examination of the approach and definitions of the speech community concept through the prism of language acquisition and alterity; tracing alterity and diversity in the stages of language policy and planning formation; delimitation of the linguistic and social framework of alterity in language acquisition policies; outlining the micro and macro-context of alterity research in language acquisition policies; delimitation of the methodological framework of critical theories applied to the research of the dimensions of alterity in speech communities in the process of language acquisition in the Republic of Moldova during the periods of 1991-2014 and 2015-2022/23; identification of the dimensions of alterity based on the languages most frequently used in the Republic of Moldova, based on the languages of instruction and the languages learned in the public education system at the secondary level.

Scientific novelty and originality: outlining the linguistic, cultural and social framework of research into alterity in language acquisition policies and personal motivation to study a language by investigating: the role of alterity and diversity in the epistemology of language policy and planning; the potential implications of alterity on language acquisition; the role of student-teacher interaction; macro- and microcontextual factors.

Scientific problem solved: determined by the need to define a theoretical and praxeological framework for identifying and investigating linguistic representations and dimensions of alterity in the process of language education in order to increase the level of motivation through the application of the Model of student-teacher interaction based on coaching relationships.

Theoretical significance: comprehensive examination of current language policy and planning studies including the role of language acquisition in a context defined by diversity, reconfigurations of language contacts, varieties and speech communities which require periodic identification of viable models for accommodating alterity; designing the Model of student-teacher interaction based on coaching relationships and a transdisciplinary Model for outlining the macro- and micro-context of alterity investigation in language acquisition.

The applicative value of the research derived from the results obtained from the study of alterity in the language acquisition context of the Republic of Moldova from a transdisciplinary standpoint. The theoretical models, materials, results and conclusions of the research can be used for further research, as support for scientific works, for the continuous training and formation of staff in the field of language acquisition and for the development of language education policies.

The implementation of the scientific results has been proven by participation in national and international colloquia and conferences, as well as carrying out scientific and practical activities in a university setting.

АННОТАЦИЯ

Анжела СОЛТАН «Политики и соизмерение инаковости языковых сообществ в Республике Молдова после 1991 года», Диссертация на соискание учёной степени кандидата филологических наук, Специальность: 621.03. Фонетика и фонология; диалектология; история языка; социолингвистика; этнолингвистика, Кишинев, 2023

Структура диссертации: введение, три главы, 173 страниц основного текста, 34 таблиц, 35 диаграмм, выводы и рекомендации; библиография (355 источников), 12 приложений, заявление об ответственности и резюме автора.

Ключевые слова: языковая политика, языковое планирование, политика языкового образования, лингвистическая инаковость, языковое сообщество, языковая вариация, овладение языком, языковая и коммуникативная компетентность, языковой капитал, языковый рынок, рынок языков.

Цель исследования: выявление измерений инаковости в языковых сообществах, в лингвистическом, культурном и социальном контексте через анализ представлений о процессах овладения языком в образовании общего среднего уровня в Республике Молдова с применением модели макро- и микроконтекстного исследования инаковости в политике овладения языком.

Задачи исследования: представление и анализ ключевых концепций эпистемологии языковой политики и планирования языка; анализ взглядов и интерпретаций языковой политики и планирования языка в отношении овладения языком в Республике Молдова после 1991 года; отслеживание лингвистического и социологического происхождения концепции инаковости; изучение подходов и определений понятия языкового сообщества в свете овладения языком и инаковости; исследование влияния инаковости и разнообразия на этапы формирования языковой политики и планирования языка; выделение лингвистического и социального контекста инаковости в языковой политике; определение микро и макроконтекста исследования инаковости в языковой политике; определение методологической основы критических теорий, применяемых к исследованию измерений инаковости языковых сообществ в процессе овладения языком в Республике Молдова в период с 1991 по 2014, 2015-2022/23; выявление измерений инаковости в зависимости от языков, наиболее часто используемых в Республике Молдова, от языков обучения и изучаемых языков в системе среднего образования.

Научная новизна и оригинальность исследования: инаковость и языковые установки, рассматриваемые в меж- и трансдисциплинарных рамках образовательной языковой политики в связи с мотивацией к изучению языков и Моделью взаимодействия ученик-учитель, основанной на отношениях коучинга.

Решенная научная задача определяется необходимостью разработки теоретической и праксеологической основы для выявления и исследования лингвистических установок и измерений инаковости в процессе языкового образования с целью повышения уровня мотивации посредством применения Модели взаимодействия ученика и учителя, основанной на отношениях коучинга.

Теоретическая значимость исследования: всесторонний анализ текущих исследований в области языковой политики и планирования, включая роль овладения языком в контексте, определенном разнообразием, переконфигурациями языковых контактов и языковых сообществ, требующими периодической идентификации жизнеспособных моделей для понимания инаковости; разработка модели взаимодействия студентов и учителей на основе отношений коучинга и трансдисциплинарной теоретической модели для исследования инаковости в овладении языком.

Апplikативная значимость исследования: полученные результаты исследования инаковости в контексте овладения языком в Республике Молдова из трансдисциплинарной перспективы могут быть использованы для дальнейших исследований, научных работ, для непрерывной подготовки и обучения кадров в области овладения языком и разработки политик в области языкового образования.

Внедрение научных результатов продемонстрировано участием в национальных и международных коллоквиумах и конференциях, осуществлением научно-практической деятельности в университетском контексте.

SOLTAN ANGELA

**POLITICI ȘI DIMENSIUNI ALE ALTERITĂȚII COMUNITĂȚILOR LINGVISTICE ÎN
REPUBLICA MOLDOVA DUPA 1991**

621.03. Fonetica și fonologie; dialectologie; istoria limbii; sociolingvistică; etnolingvistică

Rezumatul tezei de doctor în filologie

Aprobat spre tipar: 10.05.2023

Hârtie offset. Tipar offset.

Coli de tipar 2,1.

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj 50 ex.

Comanda nr. 30/23.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru